

Kreativnost u radu s darovitom djecom

Blažic, Tena

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:699441>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

TENA BLAŽIĆ
KREATIVNOST U RADU S DAROVITOM DJECOM
Završni rad

Pula, rujan 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

TENA BLAŽIC
KREATIVNOST U RADU S DAROVITOM DJECOM
Završni rad

JMBAG: 0303101234, redoviti student

Studijski smjer: Sveučilišni prijediplomski studij Rani i
predškolski odgoj i obrazovanje na hrvatskom jeziku

Predmet: Rad s potencijalno darovitom djecom

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja

Mentorica: doc. dr. sc. Danijela Blanuša Trošelj

Pula, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tena Blažić, kandidatkinja za prvostupnicu Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 17.09.2024. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Tena Blažić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Kreativnost u radu s darovitim djecom koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu. U Puli, 17.09.2024. (datum)

Potpis

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. DAROVITOST.....	2
2.1. Što je darovitost?.....	2
2.2. Tko je „darovito dijete“?.....	5
2.3. Darovito dijete i obitelj.....	7
2.4. Darovito dijete i okolina.....	8
3. TEORIJE DAROVITOSTI.....	10
3.1. Troprstenasta definicija darovitosti.....	13
3.2. Sposobnosti.....	14
3.3. Osobine ličnosti.....	14
3.4. Kreativnost.....	15
3.4.1.Što je kreativnost?.....	16
3.4.2.Razvojni stupnjevi kreativnosti.....	18
3.4.3.Kako prepoznati kreativno dijete u dječjem vrtiću?.....	19
4. ULOGA ODGAJATELJA U POTICANJU KREATIVNOSTI.....	20
DAROVITOGA DJETETA.....	20
5. PODRAŽAVANJE I POTICANJE KREATIVNOSTI KOD DAROVITE DJECE.....	22
5.1. IGRA I STVARALAŠTVO.....	23
5.2. Primjeri igračaka koje potiču kreativnost kod darovitih.....	25
5.3. Primjeri poticanja kreativnosti i kreativnoga razmišljanja putem igara za darovite.....	27
5.3.1.Predviđanje ishoda:.....	28
5.3.2.Što sve može biti neobično?.....	28
5.3.3.Smišljanje neobične uporabe običnih predmeta.....	30
5.3.4.Smišljanje objašnjenja za neobičnosti.....	30
5.3.5. Znakovi-simboli.....	31
5.3.6.Što sve može nastati od.....	31
5.3.7.Neobične kombinacije.....	32
5.3.8.Dopunjavanje crteža.....	33
5.3.9.Maštovitost-fantazija.....	34
5.4. Razvoj kreativnoga mišljenja pokretom za darovite.....	34
5.5. Kreativno rješavanje problema za darovite.....	36
5.6. Kreativne igre rukama.....	38
5.7. Ostale igre.....	38
6. ZAKLJUČAK.....	41

LITERATURA.....	42
PRILOZI:.....	43
SAŽETAK.....	44
SUMMARY.....	44

1. UVOD

U ovome će se radu objasniti sama definicija darovitosti, tko je darovito dijete, odnos obitelji i okoline prema njemu. Predškolsko razdoblje vrlo je važno za potencijalno darovitu djecu. Važno je što prije uočiti darovitu djecu te im osigurati potrebnu skrb i obrazovanje, pružiti djetetu bogatu poticajnu okolinu pomoću koje će dalje razvijati svoja znanja, vještine i sposobnosti. Troprstenasta koncepcija darovitosti koju su kreirali znanstvenici Renzulli i Reis pojasnit će se kroz tri kategorije: iznadprosječno razvijene sposobnosti, osobine ličnosti i kreativnost. Također, u radu će se objasniti definicija kreativnosti, njezini razvojni stupnjevi te kako se određuje. Kreativnost je jedna od važnijih sastavnica darovitosti, ona je vrlo složeni kompleks. Kreativnost pridonosi maštovitosti, originalnosti ideja, mišljenja, donosi otvorenost za nečim novim, samopouzdanje, unikatnost. Od velikoga značaja u djetetovome razvoju su roditelji i odgajatelji. Najčešća pitanja roditelja su: „Što da radim s darovitom djecom?“, „Kako da znam da je moje dijete darovito?“, „Hoće li se moje dijete uklopiti u društvu?“, „Hoće li darovitost moga djeteta utjecati na ostalu djecu?“. Djeci je potrebno biti oslonac, moraju biti svjesni podrške svoje obitelji i bližnjih kako bi se razvio njihov puni potencijal. Vjera u djecu i poticanje djece vrlo je korisno za budućnost. Djeca svojim znanjem, vještinama i sposobnostima mogu doprinijeti budućnosti društva na različite načine. Djetinjstvo je nezamislivo bez igre i igračaka. Dijete uči i razvija svoje sposobnosti pomoću igre. Važno je djeci ponuditi kvalitetne poticaje koji doprinose njegovoj kreativnosti. Različitim načinima može se poticati kreativnost darovitoga djeteta te je zbog toga dio rada namijenjen prikazu poticajnih primjera aktivnosti, igri i igračaka koje mogu pomoći u tome. Pomoću odabira primjerenih igračaka kod darovite djece razvija se mašta, kreativnost, jezik i govor, socio-emocionalni razvoj, vizualna percepcija, logičko-matematičke vještine, osjetilna percepcija, spoznavanje i razvoj mentalnih sposobnosti, izvršavanje konkretnih zadataka. Važno je da se djeci osiguraju kvalitetni poticaji koji će pomoći u daljnjem razvoju.

2. DAROVITOST

2.1. Što je darovitost?

Darovitost je kompleksan pojam kojega svatko doživljava na svoj način. U današnje vrijeme pojam darovitosti shvaća se olako. Mnogi smatraju da ukoliko je

dijete dobro u nečemu, utoliko je i darovito. Međutim, postoje propisani kriteriji koji određuju darovitost.

Nema samo jednog ispravnog odgovora na pitanje „Što je darovitost?“, već veliki broj različitih odgovora (Čudina-Obradović, 1990). Neki odgovori vežu se uz samo vrijeme pojave darovitosti, karakteristično ponašanje djeteta ili predviđanje budućega ponašanja, njezino rano javljanje, što povezujemo pojmom „čudo od djeteta“ te na njezinu „urođenu“ lakoću postizanja rezultata, veliku produkciju i značajan doprinos čovječanstvu. Pojedinci koji doprinose značaju čovječanstva često su nazivani genijima. Među nestručnjacima darovitost se shvaća kao potencijal, mogućnost neke buduće radnje, odnosno budućega stvaralaštva. No, nasuprot takvome pojmu darovitosti je pojam stvaralaštva koji objašnjava kako će darovito dijete postati odrasli stvaralac. U odrasloj dobi njegove specifičnosti realizirat će se kroz stvaralački rezultat, znanstveni, umjetnički i tehnički doprinos. Zajednička točka odrasloga stvaralaca i darovitoga djeteta je neobičnost, odnosno originalnost, inovativnost, izuzetnost. Od svojih vršnjaka darovito dijete razlikuje se po izvrsnim mogućnostima učenja, mišljenja, reagiranja, dok se odrasli stvaralac razlikuje od ostalih po izvrsnosti umjetničkih i misaonih rezultata. Darovito dijete ne postaje uvijek daroviti stvaralac te nije nužno da su svi daroviti stvaraoci bili darovito dijete. Postoji veliki broj prosječnih ljudi koji su svoju darovitost u djetinjstvu prikazivali, ali postoje i oni koji su prošli nezamijećeno. Darovitost u djetinjstvu nije samo rani oblik zreloga stvaralaštva te zrelo stvaralaštvo nije samo zreli oblik darovitosti. Svaki navedeni pojam označava jedan oblik darovitosti koji posjeduje određene značajke, uvjete nastajanja i razvoja. Neki uvjeti predstavljaju međusobnu poveznicu, dok neki predstavljaju i ostaju zasebne pojave. Najširi pojam obuhvaća darovitost, dok preostali uži pojmovi obuhvaćaju raznovrsne oblike darovitosti te raznovrsne oblike izuzetnoga, kvalitetnoga i neuobičajenoga funkcioniranja (Čudina-Obradović, 1990).

Postoji preko 140 različitih definicija darovitosti (Cvetković-Lay, 2002). Odgojnoobrazovni cilj rada s darovitima je što više poticaja i zanimljivosti koji omogućuju slobodno izražavanje i razvijanje same darovitosti. Darovitost se može prikazati kroz sklop sposobnosti koje su urođene i osobine koje osobi omogućuju postizanje natprosječnih rezultata. Najčešće se povezuje s natprosječnom inteligencijom, kreativnošću te je usko povezana s talentom. Talentirano dijete izvrsno je samo u jednome području aktivnosti, dok se darovito ističe kroz nekoliko područja.

Riječ talentiran dolazi iz grčkoga jezika „*talanton*“, to jest, latinskoga jezika „*talentum*“ što označava zlatan novac, mjeru, zdjelicu kojom se mjeri. Označavalo je talentiranu osobu kao osobu koja je duhovno bogata, osobu koja je posjedovala osjećaj za (zajedničku) mjeru te osobu s mjerom (Huzjak, 2006).

Područno specifična darovitost označava pojam talenta. Gagneov model razvoja talenta naglašava zbrojenost nadarenosti zajedno sa srećom, odnosno slučajem, motivacijsko emocionalnim osobinama te okolinom. Područja u kojima se talent definira mogu biti sportska, umjetnička, školska, odnosno akademska te tehnološka (Huzjak, 2006).

Iako različiti autori različito opisuju značenje pojma „talenta“, uvijek ga određuju u kontekstu pojma „darovit“ (Čudina-Obradović, 1990). Jedno od objašnjenja glasi da se daroviti pojedinci izražavaju kroz visoko razvijene sposobnosti, dok se s druge strane talentima nazivaju oni koji u određenim aktivnostima postižu visoka postignuća. Suvremena određenja darovitosti pojam talenta u današnje vrijeme prikazuju kroz darovitost koja dolazi do izražaja u pojedinima specifičnim područjima kao što su matematika, sport, umjetnost i slično. Sukladno tome danas se govori o matematičkim talentima, glazbenim talentima i slično. Ovisno o određenju izraza „darovit“ i izraza „talent“ označujemo one s visoko razvijenim sposobnostima, odnosno one koji postižu visoka postignuća u određenim aktivnostima u područjima interesa. Navedena određenja povezuju se s novim pogledima darovitosti, a posebice onima koji darovitost motre kao *produkt* i *potencijal* (Čudina-Obradović, 1990).

Odgajatelji mogu primijetiti darovitu djecu. Glavni pokazatelji su djetetova uspješnost u izvođenju raznih aktivnosti gdje pokazuju višu razinu spretnosti od svojih vršnjaka. „*Produktivnu darovitost*“ djeca izražavaju kroz aktivnosti u kojima se ističu određeni produkti, odnosno ranije, bolje, uspješnije, brže i više, što objašnjava izrazito natprosječna postignuća. Uz pomoć produktivne darovitosti otkriva se samo mali broj darovite djece, odnosno samo ona koja su počela interpretirati svoju darovitost.

Upravo zbog toga što neka darovita djeca ponašanjem ne iskazuju svoju darovitost, veliki broj darovite djece ostane neotkriveno i neuočeno, što objašnjavaju razna istraživanja. Također, postoji pojam „*potencijalne darovitosti*“ koji označava izrazito natprosječno postignuće u aktivnostima u kojima pojedinac mora zadovoljiti određene

stupnjeve kako bi se ostvario njegov najviši potencijal, zapravo omogućuje razvijanje sposobnosti (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Širi pojam od natprosječno intelektualne sposobnosti jest darovitost. Ona obuhvaća kreativnost, umjetničku osjetljivost, tjelesnu spretnost, socijalnu prilagodljivost, mehaničke sposobnosti te način i kvalitetu mišljenja i pamćenja. Za razliku od prosječne djece, darovito se dijete ranije počne baviti mnogim aktivnostima, postiže nevjerojatne rezultate u području interesa, često zbog povećega obujma znanja i kompetencija iskazuje neke određene karakteristike interesa te izuzetnu kreativnost. Specifičan način intelektualnoga funkcioniranja darovitoga djeteta čini osnovu nevjerojatnih postignuća. U nekoliko područja iskazuje se darovitost predškolskoga djeteta (Cvetković-Lay, 2010): tjelesno/kinestetičko područje, logičko/matematičko područje, verbalno/lingvističko područje, socijalno/interpersonalno područje i glazbeno/ritmičko područje. Važno je napomenuti nekoliko bitnih stvari prilikom definiranja darovitosti: teoriju koja se smatra glavnom točkom u definiranju darovitosti, dosljednosti prateće terminologije, kvalitativne razlike darovitoga i bistroga djeteta te prisutnosti područja interesa (Cvetković-Lay, 2010).

Odgajatelji i suradnici bez velikih poteškoća prepoznaju bistro dijete predškolske, ali i kasnije školske dobi što nije uvijek u slučaju darovite djece.

Tablica 1. Razlike između bistroga i darovitoga djeteta (Cvetković-Lay i Sekulić Majurec, 2008:34)

„RAZLIKE IZMEĐU BISTROGA I DAROVITOGA DJETETA“	
BISTRO DIJETE	DAROVITO DIJETE
„Zna odgovore.	Postavlja pitanja.
Zainteresirano je.	Iznimno je radoznalo.
Ima dobre ideje.	Ima neobične ideje.
Trudi se pa dobro prolazi na testovima.	Zaigran je, a ipak dobro prolazi na testovima.
Odgovara na pitanja.	Raspravlja do u detalje, razrađuje, usavršava.
Vođa je skupine.	Samosvojno je, često radi samo.
Sluša s interesom.	Iskazuje snažne osjećaje i stavove o onome što sluša.
S lakoćom uči.	Već zna.
Uživa u društvu vršnjaka.	Više voli društvo odraslijih i odraslih.
Shvaća značenje.	Samostalno izvodi zaključke.

Osmišljava zadatke i uspješno ih izvodi.	Inicira projekte.
Mirno prima zadatke i poslušno ih izvršava.	Zadatke prima kritički, a ako ga zanimaju njima se bavi intenzivno i strastveno.
Točno kopira zadano.	Kreira nova rješenja.
Uživa u školi/vrtiću.	Uživa u učenju.
Prima informacije, upija ih.	Služi se informacijama.
Dobro koristi naučeno, dobar je tehničar.	Traži nove mogućnosti primjene naučenoga, ponaša se kao mali izumitelj.
Dobro pamti.	Dobro pretpostavlja.
Voli izlaganje u dijelovima.	U izlaganju teži kompleksnosti.
Živahno je pri promatranju.	Pažljiv je promatrač.
Zadovoljno je vlastitim učenjem.	Vrlo je samokritično.“

2.2. Tko je „darovito dijete“?

Prva misao na pojam darovitoga djeteta ljudima budi različita razmišljanja. Postaje mnoge zablude o tome tko je darovito dijete.

Darovitu djecu treba najprije uočiti, odnosno prepoznati (Cvetković-Lay i SekulićMajurec, 2008) u odnosu na ostalu djecu prilikom čega dolazimo do prvoga problema. Svako dijete je posebno i jedinstveno za sebe i posjeduje specifičnosti koje ih razlikuju od djece tipičnoga razvoja. Odgajatelji prepoznaju darovitu djecu jer ona mogu više, bolje, brže, drugačije i uspješnije. Jasno se odvajaju od svojih vršnjaka te će zbog toga odgajatelj prije otkriti darovito dijete nego sam roditelj istoga. Odgajatelji imaju mogućnost svakodnevno raditi s više djece, posjeduju iskustvo i mogućnost usporedbe djece iste kronološke dobi.

Pojam „čudo od djeteta“ (Čudina-Obradović, 1990), odnosno „wunderkind“ označava poseban slučaj darovitoga djeteta. Ono postiže izvanredne rezultate pune produktivno-kreativne nadarenosti, odnosno darovitosti u ranijoj dobi ukoliko se poklope naslijeđeni faktori i pogodni uvjeti okoline.

Darovito dijete željno je znanja, što ga potiče na istraživanje svijeta u kojemu živi. Neka djeca skupljaju informacije o svemu, dok kod drugih postoji interes o jednoj karakterističnoj temi kroz određeno vrijeme te postaju eksperti u tim područjima. Njihovi neumorni umovi neprekidno rade, njihovih pitanja ima u nedogled (Walker, 2007).

Predškolsko darovito dijete uočljivo je zbog svoga ponašanja. Kod takve djece vidljiva je znatiželja koja dovodi do postavljanja velikoga broja pitanja koja su vrlo kvalitetna i smisljena. Prilikom razgovora s takvim djetetom lako je uočiti bogatiji rječnik te njegovu lakoću izražavanja koja uvelike nadmašuje njegove vršnjake. Dijete daje kvalitetne odgovore na pitanja, obrazlaže, elaborira, odnosno argumentira, razrađuje svoje odgovore. Dijete ima izrazito dobro pamćenje, s lakoćom i razumijevanjem barata brojevima, posjeduje dobru memoriju za melodije te složenije upute. S lakoćom usvaja nova znanja, nove i neobične pojmove te ih primjenjuje u novonastalim situacijama. Također, jedan od znakova je rano čitanje koje je često samouko. Dijete uči imitacijom, samostalno ili nenamjerno, odnosno usputno. Sposobno je formulirati plan rada kojega prema potrebi prilagođava, posjeduje organizaciju informacija i metamemoriju, što označava svjesnost vlastitoga procesa pamćenja (ČudinaObradović, 1990).

Njegovo okruženje i odgoj trebaju ga poticati na razvoj njegovih znanja, vještina i sposobnosti. Nije nužno da će se potencijalna darovitost u ranijoj dobi razviti u produktivnu darovitost. Najvažnija je bogata poticajna okolina u kojoj dijete boravi. Kvalitetan odgoj odnosi se na pružanje adekvatne i odgovarajuće skrbi prilagođene djetetovim specifičnim potrebama (Crljen i Polić, 2006).

Najvažnije činjenice prilikom identifikacije darovitoga djeteta u dječjem vrtiću (Cvetković-Lay, 2010) su definiranje osnovnih koraka, prikupljanje značajnih informacija o djetetu uz što više dostupnih izvora, praćenje načela dijagnostike koja je ispunjena edukativnim sadržajem, ovisno o vrsti darovitosti odrediti potrebne tehnike i metode te jasno definirati ciljeve rane identifikacije i predvidjeti daljnje poticanje. Ona je umjerena prema pravilnome identificiranju i određivanju mogućnosti djeteta te ispunjavanju njegove odgojno-obrazovne potrebe kroz specijalno osmišljene odgojnoobrazovne postupke. U predškolskoj dobi primjenjuje se kombinacija tehnika i metoda te se slijede načela identifikacijskih metoda i prožimanja s raznovrsnim odgojnoobrazovnim postupcima u kojima sudjeluju odgajatelji, roditelji, defektolozi, pedagozi, psiholozi, dijete te njegovi vršnjaci.

2.3. Darovito dijete i obitelj

Darovito dijete može se susresti s poteškoćama u obitelji, ali tada su te teškoće obostrane jer darovito dijete ponekad stavlja velike zahtjeve pred svoje roditelje. Iako

su roditelji vrlo sretni i ponosni na svoje dijete, nije lako podnašati i zadovoljavati sve potrebe i interese darovitoga djeteta. Također, roditelji moraju čuvati autoritet i održavati skladne odnose u obitelji, posebice ukoliko imaju još djece koja nisu darovita. Vrlo važnim se pokazao djetetov položaj u obitelji, red rođenja, dob te spol darovitoga i ostale djece (Cvetković-Lay, 2010).

Kako bi dobili spoj „savršene“ obitelji za razvoj darovitosti, Csikzentmihaly je otkrio značajne kombinacije u svojoj „longitudinalnoj studiji adolescenata“ koji su talentirani u atletici, glazbi, znanosti te matematici. Podijelio je četiri skupine karakterističnih tipova obitelji: razlikovne obitelji, integrirajuće obitelji, složene obitelji i jednostavne obitelji. Razlikovne obitelji odnose se na one koje osiguravaju brojne poticaje, ali i pružaju emocionalnu podršku. Integrirajuće obitelji odnose se na one koje pružaju emocionalnu podršku, ali ne osiguravaju dovoljno intelektualnih poticaja. Složene obitelji odnose se na one koje osiguravaju djeci i podršku i kvalitetne, brojne poticaje. Jednostavne obitelji odnose se na one koje ne pružaju niti poticaje, niti podršku. Djeca koja dolaze iz složenih obitelji pokazuju višu razinu usmjerenosti prema svojim aktivnostima i ciljevima, sretna su i ispunjena. Mogu se opustiti i nesmetano zaokupiti predstojećim izazovima u područjima interesa (Csikzentmihaly, 1993, prema Cvetković-Lay, 2010).

Važnu ulogu osim odgajatelja imaju i roditelji. Često se može čuti kako darovitu djecu odgajaju preambiciozni, nerealni ili prezahtjevni roditelji. Ponekad se obeshrabruju roditelji i umanjuje djetetovo znanje i njegove sposobnosti. No, istina je da djeca uistinu mogu izgubiti interes za određeno područje zanimanja zbog prevelikoga pritiska, odnosno forsiranja (Winner, 2005).

Postoji šest karakteristika, odnosno poopćenja koje su specifična u obiteljskim sredinama darovite djece koja su natprosječna.

- 1) Djeca zauzimaju „poseban položaj“ u obitelji.
- 2) Djeca odrastaju u „obogaćenoj“ okolini, roditelji ih potiču te osiguravaju njihovu kvalitetnu naobrazbu u području interesa.
- 3) Roditelji poduzimaju različite mjere kako bi djeci omogućili što bolju izobrazbu.
- 4) Roditelji ponekad postavljaju prevelika očekivanja od djeteta, što nije dobro jer se time dovodi do narušavanja njegovoga mentalnoga razvoja.

Djeca tada imaju strah od neuspjeha, gube motiviranost i slično.

5) Djeci je omogućena samostalnost.

6) Sredina u kojoj djeca odrastaju uvelike utječe na njihov razvoj. S jedne strane razvijaju talent spajanjem visokih očekivanja i stimulaciju, dok s druge strane sredina doprinosi podršci i njezi (Winner, 2005).

Važno je napomenuti kako ni jedno od prikazanih poopćenja ne pokazuje definitivno da pojedine obiteljske karakteristike uzrokuju ili neophodno pridonose darovitosti i visokim postignućima. Postoji mogućnost da se određene roditeljske specifičnosti ne prenose okolinom već genetski te da urođene djetetove karakteristike stvaraju obiteljske specifičnosti (Winner, 2005).

Autorica Walker (2007) navodi kako puno više pitanja darovito dijete može postaviti, no što roditelj može odgovoriti. Stoga je kod teških pitanja bitno biti iskren s djecom. Kako bi se roditelj pripremio na mnogobrojna pitanja, može rano krenuti stvarati kolekciju referentnih knjiga, na primjer knjigu svjetskih rekorda, enciklopedije, rječnik i slično. Također, postoje određene web stranice pomoću kojih dijete može istraživati.

2.4. Darovito dijete i okolina

Negativan učinak na dijete imaju stereotipi o darovitoj djeci koji su često prisutni. Oni dovode djecu u preispitivanje njihovih mogućnosti, vještina, znanja. Postoje mnoge predrasude prema darovitima (Winner, 2005) koje su česte u društvu.

Prva predrasuda je svrstana pod pojmom *globalne darovitosti*. Pretpostavlja se da su djeca darovita u dva značajna područja: jeziku i matematici. Također se pretpostavlja kako akademski darovita djeca posjeduju opće intelektualne sposobnosti zbog koje su darovita u više područja. No, to je mit jer opća sposobnost obuhvaćena dvama glavnima znanstvenima područjima je rijetko akademska darovitost. Djeca u jednome području mogu biti izvrsna, dok u drugome mogu naići na nedostatke, odnosno poteškoće. Mogu biti pokazatelji predispozicije za određeno područje, ali cjelokupno darovita djeca nisu usmjerena na jezik ili matematiku (Winner, 2005).

Druga predrasuda je da su *djeca talentirana, a ne i darovita*. Djeca koja imaju ogroman potencijal u raznovrsnim umjetnostima kao što su ples, glazba, likovna umjetnost ili sportskim područjima poput tenisa, klizanja, ronjenja nazivaju se

talentiranima, dok djeca koja su se ranije od svojih vršnjaka razvila, procjenjuju se IQ testom te njih nazivamo darovitima. Ne može se opravdati podjela koja govori kako postoje dvije vrste djece. Od akademski darovite djece ne razlikuju se umjetnički darovita djeca ili sportski darovita djeca (Winner, 2005) .

Treća predrasuda je kako darovita *djeca imaju izuzetan IQ*. No, testovi kvocijenta inteligencije mjere područje ljudskih sposobnosti, to jest matematičke i verbalne sposobnosti. Postoji malo izvora koji dokazuju da je za darovitost u neakademskim područjima potreban izuzetan IQ. Izvrsni rezultati prisutni su i kod idiota-savanata. To su često autistične osobe koje imaju kvocijent inteligencije u rasponu retardiranosti, ali posjeduju izvanredne sposobnosti u određenome području interesa (Winner, 2005).

Četvrta i peta predrasuda vezana je uz *biologiju nasuprot okoline*. Tim mitom zanemaruje se djelotvorni utjecaj okoline na razvoj talenta. U našoj populaciji postoji vjerovanje kako je darovitost genetski urođena. Nasuprot toga imamo vjerovanje kako su se roditelji intenzivnije bavili djecom u mlađoj dobi te uz velike napore i ulaganja doveli njih do darovitosti. Navodi se kako je darovitost „proizvod“ kontinuiranoga poticanja na vježbu. Zaboravlja se uloga biologije prilikom određivanja postojanja talenata (Winner, 2005).

Šesta predrasuda s kojom se susreću darovita djeca je da su njihovi *roditelji poduzetni*, odnosno da su roditelji preambiciozni te da ih forsiraju i samim time da djeca gube uobičajeno djetinjstvo. Ukoliko se djetetu želi pružiti razvijanje njegovih talenata, potrebna je angažiranost roditelja. Poželjno je da roditelji djeci omogućuju razvijanje njihovih talenata, da se uključuju u poticanje razvoja talenta te samim time ne predstavljaju opasnost za dijete (Winner, 2005).

Sedma predrasuda govori kako su *djeca ispunjena psihološkim zdravljem*, da se lako uklapaju u društvu odnosno da su prihvaćena u društvu te popularna. Često se darovita djeca susreću s ruganjem i ismijavanjem. Ne nalaze se kao istomišljenici sa svojim vršnjacima te zbog toga ispadaju čudaci. Darovita djeca učestalo budu tužna, usamljena, odvojena od ostalih ukoliko ne nađu sličnoga sebi. Djeca s umjerenom darovitošću lakše se uklapaju u društvo nego ekstra darovita djeca (Winner, 2005).

Osma predrasuda govori kako su *sva djeca darovita* te prema tome ne trebaju dodatne poticaje, odnosno aktivnosti. Označava da postoje pojedina područja za svu djecu u kojima se ističu te da sva djeca posjeduju jednaki kapacitet za učenje.

Darovitoj djeci ne nudi se adekvatni poticaj, oni su minimalni i djelomično prilagođeni. Roditelji često traže dodatnu podršku i pomoć jer neravnopravnost oko poticaja djeci donosi stres i dosadu (Winner, 2005).

Deveta predrasuda ističe kako *darovita djeca postaju istaknutije i značajne osobe u budućnosti*. No, vrlo bitna činjenica na koju se zaboravlja je to da djeca promjene područje zanimanja u budućnosti ili „izgore“. Može se dogoditi da kreativna djeca u budućnosti izmisle nešto novo, ali nije nužno da će postići neki veliki uspjeh. Postoje razni faktori koji se isprepliću i utječu na životni put darovitih (Winner, 2005).

3. TEORIJE DAROVITOSTI

U sustavno istraživanje darovitosti prvi je krenuo američki psiholog Lewis Terman (Huzjak, 2006). Istraživanje je pokrenuo 1921. godine, a uključio je 1500 djece koja su rođena između 1903. i 1917. godine, odnosno djecu starosti od 4 do 18 godina života te ih je promatrao tijekom cijeloga života. Stavljajući naglasak na inteligenciju, odnosno IQ, vidljivi rezultat bio je kako samo 1% populacije darovitih. Kako bi njegovo istraživanje bilo uspješno koristio se Stanfor-Binet testom inteligencije koji procjenjuje matematičke, prostorne, logičke te verbalne sposobnosti. Test pomaže u određivanju razine kognitivnoga i intelektualnoga funkcioniranja kod predškolske djece, djece, adolescenata i odraslih, a služi kao pomoć u dijagnozi poteškoća te kašnjenja u razvoju. Rezultat prosječne inteligencije iznosi između 90 i 109 bodova. Zadaci djece bili su: objasniti definiciju značenja zadanih riječi, primjerice besposlenost i lijenost, objasniti razliku između dva predmeta te njihovu sličnost, objasniti moralnu pouku iz prethodno pročitane priče, odgovarati za umne zagonetke, prepričati odlomak iz teksta kojega su prethodno slušali, ponoviti zadani niz sedam brojeva unatrag, također zadatak im je bio riješiti zadatke iz matematike s poznatim točnim i netočnim odgovorima te dopuniti vizualne uzorke. Ispitanici psihologa Termmana oscilirali su između 135 do 196 što označava prosjek oko 150 (Huzjak, 2006).

Školsku darovitost spominje Renzulli. Ona uključuje visoki IQ, reproduciranje znanja te uspješnost u izvršavanju zadataka te produktivno-kreativnu darovitost koja uključuje sposobnost upotrebe znanja u životnim zadacima te se poistovjećuje s kreativnošću i nadarenošću. Renzulli procjenjuje oko 30% nadarenih pojedinaca prema navedenim kriterijima (Huzjak, 2006).

„Teoriju zvijezde“ donosi Tannenbaum iz analize 1983. godine gdje navodi pet glavnih karakteristika darovitosti usko vezanih uz pojedinca koje su podložne promjeni u vremenu. To su: posebne sposobnosti, inteligencija ili opća sposobnost te potpora okoline, osobina i šansi, odnosno slučaja. Smatra kako uvjet za darovitost nije kreativnost jer rezultat može biti osim kreativnosti (samo) visoko stručan. Tannenbaum procjenjuje oko 10% nadarenih pojedinaca prema navedenim kriterijima (Huzjak, 2006).

Guilford 1950. godine uvodi pojam divergentnoga mišljenja koji obuhvaća osobine, fluentnost, to jest razgovjetnost i razumljivost, inventivnost, elaboraciju, prilagodljivost, senzitivnost odnosno osjetljivost za probleme te konkretizaciju. Bavio se kreativnošću kao jednim od mogućih elemenata darovitosti te jednim od misaonih sposobnosti. Naglašava kako za kreativnost pojedinac mora posjedovati veliki spektar znanja koji mu omogućuje nove koncepcije za rješenje problema. Treffinger i Torrance promatrali su kreativnost kroz strukturu produktivnoga mišljenja koja dovodi do produkta kreativnosti (Huzjak, 2006).

Fenomenu ljudskih intelektualnih sposobnosti psiholog Gardner pristupio je na različiti način. U sedam je vrsta podijelio ljudske sposobnosti te ih nazvao „sedam inteligencija“. U tu podjelu spadaju: verbalno-lingvistička inteligencija, interpersonalna inteligencija, intrapersonalna inteligencija, logičko-matematička inteligencija, vizualno-spacijalna inteligencija, tjelesno-kinestetička inteligencija te glazbenoritmika inteligencija. Smatrao je da svaki individualac ima jedinstvenu kombinaciju navedenih inteligencija te da se one pojavljaju različitim intenzitetom. Gardner je dao detaljan opis za svako područje te je time omogućio odgajateljima da lakše prepoznaju određenu vrstu inteligencije te povežu određenu inteligenciju s konkretnim djetetom u skupinu (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Verbalno-lingvistička inteligencija prikazuje se raskošnim rječnikom te lakom i brzom manipulacijom riječima i verbalnim simbolima. Ova inteligencija prisutna je kod djece koja posjeduju bogatiji vokabular od svojih vršnjaka, sposobni su vrlo detaljno i slikovito ispričati ili prepričati neku priču ili događaj. Izražena je kod voditelja talkshowa, političara, pjesnika, novinara, govornika i drugih (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Interpersonalna inteligencija obilježena je kvalitetnom razumijevanju potreba ljudi i njih samih. Kod djece kojima je izraženija ova vrsta inteligencije često zamjećujemo da su glavna, odnosno vođe u svojoj skupini. Suosjećajni su s drugom djecom, brinu se o drugima te se s lakoćom uživljavaju u njihove osjećaje. Često prepoznaju emocije drugih na osnovi izraza lica, socijalni su te pomažu drugima u rješavanju sukoba. Izražena je kod terapeuta, savjetnika, učitelja, voditelja i drugih (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Intrapersonalna inteligencija pomaže pri shvaćanju pojedinca i njegovih potreba. Djeca posjeduju izražajnu spoznaju o sebi i naglašenije razumijevanje svojih potreba, osobina ličnosti, čuvstva, sposobnosti i slično. Ustrajni su u onome čime se bave, ali uzrujani su kada ih se prekida u poslu u koji su se uživali. Javlja se kod filozofa, psihologa i drugo (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Logičko-matematička inteligencija objedinjuje sposobnosti rješavanja problema i apstraktnoga mišljenja. Djeca brže i lakše manipuliraju apstraktnim pojmovima, brojevima, količinama te zamislama. Javlja se kod fizičara, matematičara, inženjera, istraživača, astronoma i drugih (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Vizualno-spacijalna inteligencija prikazuje se sposobnošću snalaženja u prostoru te stvaranju i transformaciji prostornih predodžba. Djeca bez poteškoća slažu teške slagalice i s lakoćom se snalaze i rješavaju probleme u prostoru. Uz pomoć gradbenoga materijala, na primjer kocaka bez napora stvaraju i grade neke objekte. Tipična je za inženjere, navigatore, slikare, kirurge, arhitekta i drugo (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Tjelesno-kinestetička inteligencija obilježena je sposobnostima usklađivanja i izvođenja pokreta tijela. Djeca koja posjeduju ovu inteligenciju upečatljivo pokretom reaguju na različite verbalne i glazbene poticaje, pokazuju dojmljivu spretnost i okretnost u pokretima te manipuliranje brojnim predmetima. Tipična je za sve vrste sportaša, javlja se i kod plesača, glumaca, a posebno je izražena kod akrobata, artista, žonglera i drugo (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

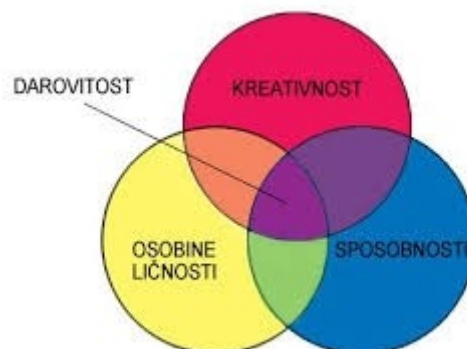
Glazbeno-ritmička inteligencija obuhvaća smisao za glazbu i ritam. Djeca sama otpjevaju priču kroz vlastitu melodiju, udaraju ritam nekih melodija, zapažaju raznovrsne zvukove iz okoline. Ponekad pjevaju sama za sebe, pjevaju bolje od ostale

djece. Ova vrsta inteligencije karakteristična je za skladatelje, pjevače, dirigente, glazbenike i drugo (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Od velike je važnosti da odgajatelj uoči sposobnosti djeteta kako bi se dalje razvijalo te da mu se osiguraju primjereni poticaji jer djeca viših i visokih sposobnosti, djeca s nekim posebnim talentom i naglašenom kreativnošću mogu biti osjetljiva ukoliko nemaju primjerene poticaje koji potiču njihove razvojne potencijale. Njihova moć je razmišljanje izvan okvira. Treba pružiti slobodu izražavanja i poticati istraživanje njihovih mogućnosti. Također, važno je da njihova okolina bude uz njih, da se djeci pruži uzajamna podrška te cijeni njihov rad i postignuća (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

3.1. Troprstenasta definicija darovitosti

Promatrajući darovitost kao uspješnost pojedinca, znanstvenici su istraživali u dva smjera, tražili su odgovore na dva pitanja: kakav treba biti rad da bi bio pokazatelj darovitosti te što omogućuje njeno iskazivanje. Rezultat je vidljiv kroz troprstenastu koncepciju darovitosti koju su kreirali Renzulli i Reis (1985), a govore kako je produktivna darovitost uvjetovana trima osnovnima skupinama osobina: kreativnost, osobine ličnosti te iznadprosječno razvijene sposobnosti (Cvetković-Lay, SekulićMajurec, 2008).

Slika 1. Troprstenasta definicija darovitosti (Renzulli, Reis, 1985, prema CvetkovićLay i Sekulić-Majurec, 2008)

3.2. Sposobnosti

Darovita djeca posjeduju neke izuzetno razvijene sposobnosti koje su ključne za postizanje iznadprosječnih postignuća. Takve sposobnosti podijeljene su u specifične

spособnosti i opće intelektualne sposobnosti. Visokorazvijene opće intelektualne sposobnosti prikazuju se kroz kvalitetno kognitivno funkcioniranje. Iskazuju se kroz misaone procese, metakognitivne vještine, sposobnosti apstraktnoga mišljenja i pamćenja te metakognitivnoga znanja. Kroz različita područja djelovanja iskazuju se specifične sposobnosti. Postoje različiti načini klasificiranja tih područja (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Darovitim djetetom se smatra ono dijete koje ima iznimna postignuća u jednome ili više područja. U području općih intelektualnih sposobnosti, umjetničkih sposobnosti i vještina, psihomotornih sposobnosti, sposobnosti vođenja i rukovođenja, specifične školske sposobnosti te kreativnih ili produktivnih sposobnosti (Koren, 1988, prema Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

3.3. Osobine ličnosti

Istraživači su zamijetili kako samo visokorazvijene sposobnosti nisu dovoljne za iskazivanje darovitosti jer daroviti pojedinci posjeduju i neke specifične osobine ličnosti. Čudina-Obradović (1990) je klasificirala osobine. Iskazivanju darovitosti najviše pridonosi motivacija za rad. Očituje se specifičnim interesima, odnosno impresionirani su nekim problemima i njegovim rješenjima, pokazuju veliku zainteresiranost, puni su elana te znatiželje kojoj nema kraja. Izražavaju veliku usmjerenost cilja aktivnosti koja je predmet njihova specifična interesa, ustrajno i neprestano, radišno i fokusirano s velikom željom za postignućem rade da ostvare zadani cilj. Ne može ih ništa pokolebati, a ponekad su skloni i sukobiti se s onim koji ih ometaju u radu. Karakterizira ih izuzetna radna energija, puni su entuzijazma, energije i ruše granice općeprihvaćenih psiholoških i pedagoških spoznaja što djeca u određenoj dobi mogu. Djeca koja su neumorna i željna znanja te im „nikada nije dosta“ nekih aktivnosti. Navedene osobine omogućuju djeci da steknu nevjerojatno umijeće znanja u području njegovih specifičnih interesa. Na primjer, ukoliko je njihovo područje interesa svemir, znat će nabrojati nazive nizova galaksija, objasniti njihov položaj u svemiru i slično. Čudina-Obradović (1990) navodi da su osobine ličnosti darovite djece: postavljanje visokih ciljeva, samopouzdanje, odsutnost straha od kritike, pozitivna slika o sebi, osjećaj vlastite vrijednosti, visoki standard vlastitoga rada te nezavisnost u radu. Nezavisnost u radu iskazuju kroz spremnost na rizik, individualizam, nekonformizam, dominantnost, samodostatnost, autonomiju,

inicijativnost i samousmjerenost. Iako ostala djeca u skupini ne mogu pratiti njihov ritam to ih ne obeshrabruje, oni će često raditi samostalno, dosljedno sa zapanjujućom ambicioznošću, požrtvovnošću i upornošću čak i ukoliko dožive neuspjeh. Djeca to rade zbog svoga užitka, ushićenja i veselja, a ne zbog nagrada i priznanja. Kompetencije stečene u predškolskoj dobi zahvaljujući visokorazvijenim sposobnostima, načinu rada i znatiželji dijete će kasnije održavati vježbom i učenjem (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

3.4. Kreativnost

Definicija darovitosti promijenila se uvođenjem kreativnosti kao važna sastavnice. Ključna je iz razloga što pamtimo darovite individualce koji su imali kreativne i originalne ideje te njima zadužili svijet. Da bi se smatralo pokazateljem darovitosti više nije dovoljno da se u radu neke aktivnosti ističu određeni produkti, odnosno ranije, bolje, uspješnije, brže i više, već je bitno da postignuća u određenome području budu predstavljena kroz kreativni doprinos. Novije definicije darovitosti podrazumijevaju da je darovitost sklop osobina pomoću kojih pojedinac ustrajno dolazi do izuzetno iznadprosječnog uradaka u samo jednoj aktivnosti koja mu je područje interesa ili više njih, te da taj uradak označava značajan kreativni doprinos u tom području. Ovu definiciju ne možemo primijeniti kod vrednovanja darovitosti kod djece. Njihovi radovi ne predstavljaju značajni kreativni doprinos u područjima koji su se javili, ali se svakako promatra koliko je darovito dijete kreativno i kako se ono može još više razvijati. Početak kreativnosti kreće tamo gdje prestaje vjerovanje dokazanima i provjerenima činjenicama, autoritetima te ustaljenim istinama (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Kada se kreativna djeca spominju u kontekstu darovitih, različiti autori naglašavaju različite osobine. Kod autora Ferrando i Ferrándiz (2013, prema Cvetković-Lay, 2022) i Owens (2009, prema Cvetković-Lay, 2022) mogu se pronaći opsežni opisi osobina visoko kreativne djece. Oni navode kako posjeduju osobine stvaranja inovativnih ideja ili produkata, rekonstrukcije postojećega, maštovitosti, fantaziranja, zamišljanja, intelektualne zaigranosti. Nadalje, posjeduju osobine prilagođavanja, unapređenja i korigiranja postojećih uradaka ili ideja. Za njih je karakterističan specifičan smisao za humor. Od najranije dobi postavljaju puno pitanja, traže, smišljaju nesvakidašnje, ekstravagantne, upadljive ili čak bizarne odgovore i rješenja. Prepoznatljivi su po

rijetkoj originalnosti, intenzivnoj koncentraciji te upornosti prilikom izvršavanja nekoga projekta ili zadatka. Ustrajni su u svome naumu i imaju opsesivnu potrebu za završavanje istoga.

Neki autori naglašavaju kako svoju kreativnost na negativan način izražavaju visoko kreativna djeca. Mogući razlozi koje navodi Cramond (1994, prema Cvetković-Lay, 2022) su: nedovoljno ukazanih prilika za stalnu kreativnu produkciju ili nerazvijenost važnih specifičnih vještina koje okolina percipira kao neprimjerenu.

Zbog kombinacija nasljeđa i veoma poticajne okoline već u najranijoj dobi darovito dijete postiže rezultate pune produktivno-kreativne darovitosti koji se mogu usporediti s rezultatima zreloga stvaraoca, a to se događa u iznimno rijetkim situacijama. (Feldman, 1991, Cassandro i Simonton, 2000, prema Cvetković-Lay, 2022).

Osobina oko koje se slaže većina autora je ustrajnost, ona dolazi iz strastvenih interesa djeteta. Naspram užitka u samome procesu kasnije se pojavljuje i razvoj unutarnje motivacije i vrijednosti postizanja završnoga uratka (Cvetković-Lay, 2022).

3.4.1. Što je kreativnost?

Kreiranje nečega novoga uključuje pojam kreativnosti. Sama riječ kreativnost dolazi od latinske riječi „creatus“ što znači „koji je narastao“, odnosno označava onoga koji je kreiran ili stvoren (Slunjski, 2013). Opisano je više od 60 različitih definicija u psihološkoj literaturi (Slunjski, 2013). Do rješenja problema dolazi pomoću formiranja nekih novih pojmova i ideja te stvaranja novih spona između postojećih pojmova ili ideja. Zahtijeva kombinaciju različitih čovjekovih sposobnosti, odnosno čovjekovu motiviranost, prilagodljivost, otvorenost, radoznalost, kreativno mišljenje i nezavisnost. Spajanjem svih shvaćanja kreativnosti dobivamo zajedničke značajke iste; predlaganje ili kreiranje nečega djelomično ili sasvim novoga, formiranje već poznatoga predmeta s novim svojstvima ili karakteristikama, spoznavanje novih mogućnosti kojih se još nitko nije dosjetio, percipiranje ili izvođenje nečega na potpuno novi način od onoga što se prethodno smatralo mogućim ili normalnim (Slunjski, 2013).

Kod djece kreativnost možemo prepoznati kroz vještinu postavljanja originalnih i neuobičajenih pitanja i odgovora, njihovom smislu za improvizaciju, odvažnosti da iznose drugačije ideje, njihovoj bezgraničnoj domišljatosti i pronicljivosti,

nesvakidašnjima i razboritima izjavama. Bitno je znati da se kreativnost može ugušiti neadekvatnim postupcima. Ukoliko se djeci zabranjuje istraživanje, propitivanje, ispitivanje, analiziranje, može se suzbiti dječja kreativnost. Uskraćivanjem prostora za stvaranje, maštom i njihovom znatiželjom, zabranjivanjem pitanja koja su drugačija jer se njima smatra da djeca filozofiraju. Takav stav je djeci demotivirajući pri čemu se limitira dječje razmišljanje izvan okvira (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Slunjski (2013) navodi kako osim za osjećaje, simbole, fantaziju, osjećaje i sintezu „desna strana mozga“ zadužena je i za kreativnost. Najčešće se vezuje s književnošću i umjetnošću, no sa sigurnošću se može tvrditi kako bez kreativnosti, obrazovanje i znanost ne bi bilo moguće ni pojmiti.

Neki ističu kako je kreativnost osobina s kojom se rađamo, dok drugi ističu da je možemo naknadno razviti. Prisutna je i u svakodnevnome životu, a na pojedincima je hoće li je koristiti u manjoj ili većoj količini. Kreativnost je dio ljudskoga života od njegove najranije dobi. Potrebno je umirujuće, ugodno i interesantno ozračje, što podrazumijeva nekoliko važnih obilježja: kreativnost se ne razvija brzinski, ne poznaje pogrešne i istinite odgovore, svako dijete je kreativno na svoj način, djetetova kreativnost se cijeni na puno načina te je bitniji sam proces nego rezultat (Slunjski, 2013).

Jedan od uočljivih znakova darovitosti je kreativnost. Svoju kreativnost javno pokazuju mnoge kreativne osobe poput umjetnika, glazbenika, pisca, plesača i ostalih kreativnih tipova te to njima predstavlja zabavu. Dijete koje je kreativno postavlja brojna pitanja, ponekad pitanja mogu biti i neugodnoga ili provokativnoga karaktera, ali važno je da se prema djetetu tada ne odnosi kao da je „glupo“. Izmišlja nove riječi, otvoreno je za nove i luckaste ideje, spremno je podijeliti brojne ideje. U svoje slobodno vrijeme kreativno dijete će provoditi vrijeme slikajući, pišući, crtajući, plešući, pjevajući ili pak radeći neke skulpture. Pomoću različitih vrsta materijala izrađuje neobične uzorke ili oblike, odnosno koristi materijale na nove načine te svoja djela obogaćuje i najsitnijim detaljima. Posjeduje i izmišljenoga prijatelja s kojim razgovara, dijeli ideje i mišljenja, uživa igrajući se igre „Pretvaranja“. Kreativna djeca vole izmišljati razrađene priče ili izgovore za svoje ponašanje ili tražiti isprike. Pronalaze kreativne načine rješenja problema kojih se ne sjete čak ni odrasli. Gledajući televizijske programe, filmove, igrajući igre, čitajući i slušajući priče voli dodavati svoje nove

detalje te zaplete u daljnjoj radnji. Njihova neumorna energija koju posjeduju omogućuje im da rade stvari koje vole. Kreativno dijete treba ohrabrivati i poticati na daljnji razvoj. Važno je da mu je pruženo što više kvalitetnih poticaja za njegovo izražavanje. Okolina je također vrlo važna, poželjno je da djeca posjećuju razne manifestacije, odlaze u posjete u muzej i slično. Mjesto u kojemu dijete boravi također je poželjno učiniti kreativnim. Primjerice, da sluša glazbu u kući te pjeva s obitelji, uredi svoju sobu prema želji (do pristojnih granica). Ne sprječavati dijete u učenju i istraživanju nečega novoga i nepoznatoga (Galbraith, 2007).

Kreativnost je prisutna u svim područjima života i vrlo je važna za sve segmente života te njegov napredak. Društvo ne bi evaluiralo da nije bilo kreativnosti. Sam pristup i koncept kreativnosti su vrlo složeni procesi. Iako se njeno postojanje prihvaća na različite načine, ona nosi u sebi nešto nepredvidivo, neistraženo, originalno, revolucionarno, jedinstveno te motiviranost za daljnju implementaciju. Vrlo česti predmet proučavanja u svijetu je kreativnost te njezini procesi. Psiholozi su krenuli u sustavni rad proučavanja kreativnosti, a samim time razvijaju i svoje koncepte. Također, u proučavanje kreativnosti krenuli su i sociolozi i pedagozi. No, postoje razilaženja u stavovima i pristupima (Nola, 2021).

3.4.2. Razvojni stupnjevi kreativnosti

Postoji pet razina kreativnosti povezanih s kognitivnim razvojem (Cvetković-Lay, 2022) koje je opisao Taylor (1975). „*To su:*

1. *ekspresivna spontanost – nesputana produktivnost koja se ne obazire na realnost*
2. *tehnička kreativnost – neuobičajena ovladanost znanjem, tehnikama ili vještinama*
3. *inventivna kreativnost – upotreba poznatoga na nov način koja zahtjeva konkretno ili formalno operaciono mišljenje*
4. *inovativna kreativnost – proširenje postojećih sustava*
5. *pojavnost kreativnosti – razvoj novih klasa i sustava*„ (Cvetković-Lay, 2022:311).

Rosenballt i Winner (1988, prema Cvetković-Lay, 2022) su opisali tri faze kreativnosti povezanih s kognitivnim razvojem. To su: pred-konvencionalna faza, konvencionalna te post-konvencionalna faza.

- a) Pred-konvencionalna faza traje od 6. do 8. godine, u toj fazi novina proistječe iz predoperacionalnoga mišljenja do estetski ugodnih uradaka uz dominaciju vizualne percepcije neposrednoga okruženja dovodi prirodnost i ležernost te emocionalna uključenost.
- b) Konvencionalna faza traje od 10. do 12. godine, u toj fazi osjetno viša ograničenost pravilima povezanim s evolutivnim i kritičkim vještinama s prilagodljivim rezultatom izvanjskim standardima, ali bez djelotvornosti uključuje operacionalno mišljenje.
- c) Post-konvencionalna faza kreće oko 12. godine i u odrasloj dobi, u toj fazi novina uključuje formalno operativno mišljenje spojeno s kognitivnim razvojem, iskustvom, operacijskim klasama te sustavima.

Svoj pogled na svijet djeca rane i predškolske dobi iskazuju kroz svoju kreativnost.

Njihova kreativnost razvija se svakim danom.

3.4.3. Kako prepoznati kreativno dijete u dječjem vrtiću?

Darovita djeca mogu se prepoznati kroz više različitih čimbenika. Kreativna darovita djeca iskazuju ogromnu radoznalost te samim time postavljaju veliki broj pitanja o svemu. Putem maštovitih, nesvakidašnjih, domišljatih, originalnih odgovora dolaze do velikoga broja ideja i rješenja za pitanja i probleme. Usude se riskirati te se usude upuštati u nove avanture. Intelktualno su razigrani te kroz maštu preoblikuju i stvaraju nove ideje. Prihvaćaju običaje i stvari te ih pokušavaju unaprijediti. Smisao za humor im je izraženiji u odnosu na druge. Djevojčice mogu posjedovati veću neovisnost, a dječaci iskazuju interese koji se u globalu smatraju ženskim. Bitnija im je kvalitetnija strana estetske ljepote. Više od prosječne djece uživaju u ljepoti koju pruža estetika te njenome zapažanju. Nužno nisu prilagodljivi uobičajenim stvarima, ne zamaraju se što su drugačiji te su snalažljivi u neredu. Bez kritičkoga preispitivanja ideje ili nekoga pravila neće prihvatiti što drugi kažu, ali također kvalitetno sudjeluju u pružanju korisnih kritika (Walker, 2007).

Kada govorimo o identifikaciji djece, to podrazumijeva proces selekcioniranja darovite djece koja sudjeluju u programima za darovite. Testovi kreativnosti zahtijevaju rješenje problema na kreativan način. Njihova kreativnost ocjenjuje se na temelju rječitosti, originalnosti, detaljnosti prikaza i fleksibilnosti, odnosno na temelju broja

odgovora, neobičnosti odgovora, broju detalja uključenih u odgovor te sposobnosti promjene mišljenja (Walker, 2007). Korisni su kod prepoznavanja darovite djece koja nisu otkrivena IQ testovima. Oni se ne upotrebljavaju često, a provode ih stručne osobe, najčešće psiholozi (Galbraith, 2007).

4. ULOGA ODGAJATELJA U POTICANJU KREATIVNOSTI DAROVITOGA DJETETA

Jedno od najčešćih pitanja odgajatelja je: „Što raditi s darovitom djecom?“. Većina odgajatelja je obrazovana za potrebe prosječne djece te zbog toga nisu u mogućnosti na odgovarajući način pridonijeti ispunjavanju potreba djece koja su sposobnija od drugih. *Individualizacija* i *diferencijacija* su dva osnovna načela u radu s darovitom djecom. *Individualizacija* označava izdvajanje djeteta prema specifičnim značajkama. *Diferencijacija* označava odjeljivanje zbog razlika.

Djetetu je potrebno osigurati bogati, sadržajan i raznoliki program. Poticaji moraju odgovarati njegovim potrebama i interesima. Pedagoški program pomoću kojega bi se poticao razvoj darovitosti mora biti individualan i prilagodljiv, osnovan na višim misaonim procesima, mora biti kreativan te poticati razvoj kreativnosti. Za rad s darovitom djecom važno je omogućiti proširivanje i obogaćivanje programa i sredstva i sadržaja. Potrebno je dopuštati raznovrsne sadržaje, stilove učenja i brzine usavršavanja. Važno je da odgajatelj uvažava dječje specifične interese, potiče djecu na proširivanje znanja i razvoj verbalnih sposobnosti te ne poučavati djecu onome što već znaju. Odgajatelj nikako ne smije podcjenjivati darovito dijete, treba ponuditi izazovnije aktivnosti, ali ne smije i očekivati od djeteta da „zna sve“ te dijete nikako ne smije biti previše zaokupljeno, točnije opterećeno aktivnostima. Omogućiti djetetu učenje na različite načine i materijale ono što ga interesira. Odgojitelj ne smije uspoređivati dijete s drugom djecom, mora poticati i ohrabrivati, nikako se djecu ne smije utišavati, umanjivati njihovu vrijednost, sputavati (Crljen i Polić, 2006).

Saunders (1986, prema Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, 2008) savjetuje roditeljima pronalazak kvalitetnoga odgajatelja koji posjeduje određene osobine, no važno je napomenuti kako ne smiju očekivati posjedovanje svih. Osobine koje bi odgajatelj trebao posjedovati u što većem broju su strpljivost, smisao za humor, pažljivo promatranje dječjega ponašanja, energičnost. Bitno je da je odgajatelj dobroga zdravlja kako bi mogao svoj posao kvalitetno odrađivati. Mora biti prilagodljiv

neuobičajenim situacijama, čvrstoga stava, posjedovati sposobnosti neodređenosti i dvosmislenosti. Poželjno je da provodi odgoj kroz vlastitu „filozofiju“, posjeduje kvalitetno znanje i ima velik raspon iskustva o svome radu u predškolskoj ustanovi te je usmjeren na mogućnosti djeteta. Također, da je otvoren za sugestije, odnosno prihvaća ideje djece, iskazuje vlastitu intelektualnu znatiželju. Isto tako da uvažava originalnost i potiče kreativnost (Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, 2008).

Tannenbaum (1980, prema Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008) govori kako treba posebno obratiti pozornost na razvijanje osjetljivosti prema drugima, samopoimanja, stjecati vještine djelotvornoga poučavanja te znanja o procesu učenja i razvoja. Putem razvoja samopoimanja i osjetljivosti ka drugima pridaje se bitan značaj jačini ličnosti, kvalitetnome samopoimanju odgajatelja te gradnji pozitivne slike o sebi. Smatra ih se značajnim iz razloga što pridaju odgajatelju darovitih da bude osposobljen kvalitetno dati odgovore na teške izazove do kojih dolazi u takvome radu, poželjno je da dobro podnese kritiku, da mu nije stresan i neugodan rad s osobama koje posjeduju veća znanja od njega samoga. Određenim vježbama i radom na sebi razvijaju se takve osobine. Te vježbe zahtijevaju razvijanje slušnih vještina, empatiju te razvijanje sposobnosti problema s različitih gledišta. Prihvatanje različitosti bez osude, tuđega ponašanja i mišljenja. Rezultati naučenoga ne ovise samo o djetetu, već i o načinu rada odgajatelja, na njima je da tijekom rada s darovitima usmjere pozornost na proces učenja i njegove učinke. Potrebno je koristiti različite stilove učenja i strategija prilikom rada s darovitom djecom. Verbalna i neverbalna komunikacija, također su vrlo važne: razgovor, pitanja, usmjeravanje, slušanje, gestikulacija, kretnja u prostoru i slično. Najvažnije od svega je da odgajatelj prepozna darovito dijete što prije. Britansko nacionalno udruženje za darovitu djecu (National Association for Gifted Children) (prema Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008) provelo je istraživanja koja su pokazala da se putem stručnoga usavršavanja i specifičnim dodatnim vježbama mogu poboljšati procjene odgajatelja, ali i veliku ulogu u tome ima osobno iskustvo te rad s njima. Rezultati nekih istraživanja (prema Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008) pokazali su da ponekad odgajatelji precijene svoje znanje, to jest iskustvo, a podcijene djetetove sposobnosti. Za odgajatelje je zato najvažnije da su skloni i otvoreni za konstantno učenje novih znanja i stjecanja iskustva. Oni trebaju prvo i najvažnije prepoznati i prihvatiti djetetovu darovitost, ne smiju se ustručavati, priznati ukoliko nemaju dovoljno znanja i kompetencija za rad s

njima te tražiti savjete i podršku kako bi prevladali svoje strahove. Nažalost, dio profesionalaca ne ispunjava prethodno navedene uvjete zbog raznovrsnih predrasuda i straha od vlastite nekompetentnosti (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008). Odgajatelji koji su nadišli „prve stepenice“ za što uspješniji rad s darovitima dolaze do još nekoliko uvjeta, a to su: podložnost promjenama i nepredvidljivim situacijama, odnosno moraju biti fleksibilni i prilagodljivi, neprestano razvijati i iskušavati nove metode učenja i bogatiti dječje iskustvo u okruženju. Darovito dijete trebaju poticati, ohrabrivati, poštovati, djeca moraju osjetiti njihovu podršku kako bi se mogli oslanjati na njih. Istraživanja su dokazala kako i veliku ulogu kod darovite djece ima humor. Humor se kod njih vrlo rano razvija, pokazao se vrlo značajnim u različitim životnim situacijama. Općenito, znanstvenici su dokazali kako humor korisno utječe na zdravlje. Pojedini stručnjaci tvrde kako djeca koja se smiju uče bolje, brže te lakše, zdravija su te samim time potiču korištenje smijeha i humora kao poticajno sredstvo. To nas dovodi do još jedne bitne karakteristike dobrog odgajatelja. Uz kreativnost blisko se veže humor. Humor se preporuča (Webb, 1983, prema Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008) jer se njime razvija mišljenje, oslobađa kreativnost, poboljšava kvantiteta i kvaliteta mišljenja, zdravstveno stanje i kvaliteta komunikacije. Humor pomaže u stvaranju pozitivne slike o sebi i uspostavljanju pozitivnoga stava prema sebi i te suočavanju s čudnim situacijama. Olakšava uspostavljanje boljih socijalnih odnosa, ohrabruje ispravna ponašanja te pridonosi kvaliteti rješavanja problema. Dobra je početna točka u učenju određenoga gradiva, mobilizira energiju za rad i motivira na aktivnost (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

5. PODRAŽAVANJE I POTICANJE KREATIVNOSTI KOD DAROVITE DJECE

Važne godine u kojima djeca pokazuju svoju inicijativu, inventivnost i istraživački duh kreću rođenjem i kontinuirano se razvija do šeste-sedme godine. Kreativnost daje originalne proizvode, nije važno u kojoj sferi, bilo materijalna ili duhovna, ne mogu se pripisati replici postojećih proizvoda jer su vidno različiti. Sposobnost otkrivanja novih rješenja ili novih načina umjetničkoga izražavanja, odnos kreativnosti prema visokoj natprosječnosti i darovitosti istražuje psihologija. Nema vjerodostojnih spoznaja jesu li svi kreativni pojedinci i daroviti te moraju li svi daroviti biti i kreativni (Cvetković- Lay, 2002).

Dijete kreativnost može iskazivati smislom za humor, smišljanjem novih igra te samim igranjem, voli građevni materijal, slagalice, zagonetke i igre koje mu predstavljaju izazov. Igračke pronalazi svugdje i u svemu iz okoline. Iskazuje se eksperimentiranjem i otkrivanjem novih stvari, ne suzdržava vlastite ideje nego ih izražava, uči iz pogrešaka, preuzima razborit rizik. Ne prilagođava se „grupicama“, nema predrasuda, ali više voli raditi samo. Željno je znanja te neprestano ispituje „zašto?“, voli nepoznate situacije, a na svome licu ima jasno izražava osjećaje (Smuntny, 1991, prema Cvetković-Lay, 2002).

Važno je napomenuti kako je bitno okruženje za razvoj kreativnih potencijala, dijete zahtijeva podršku, osjećaj sigurnosti, povjerenje kako bi svojim samopouzdanjem iskoristilo svoj puni potencijal. U kreativnome učenju psiholog Torrance (Cvetković-Lay, 2002) ističe da djeci pomažu duga razdoblja pažnje kada ih nešto interesira, sposobnost organizacije stvari na svoj način, da stvari vide s drugih gledišta, korištenje mašte prilikom rješavanja problema, istraživanje prije formalnih uputa te želju upoznavanja stvari što kvalitetnije (Cvetković-Lay, 2002). U daljnjemu radu prikazuje se nekoliko primjera igračaka koje kod djece mogu poticati kreativnost.

5.1. IGRA I STVARALAŠTVO

Rođenjem dijete upoznaje svijet oko sebe kroz igru. Igra je prisutna u djetetovome odrastanju oduvijek, dječja mašta ne poznaje granice. Neumorni dječji um svakim danom mašta, istražuje i svakim danom sve više uči. Igrom se djeca razvijaju i rastu, ona im omogućuje bezbrižno djetinjstvo. Svako dijete ima pravo na igru. Djeca se njome izražavaju, pomoću igre djeca mogu reći što osjećaju, ona je ta koja djeci pomaže prebroditi neke probleme ili strahove koje imaju.

Neodvojivi pojam od djeteta je igra. Kada uspoređujemo dijete i igru, možemo zaključiti kako su to dvije vrlo složene stvari. Djeca pomoću nje posežu za pronalaženjem odgovora, ona je istraživačka aktivnost, motivirana genetski uvjetovanom znatiželjom ispitivanja. Rođenjem djeca upoznavaju i otkrivaju svijet oko sebe. Djeca upoznavaju svijet na način da se igraju, gledaju, oslušuju, gestikuliraju, opipavaju, okušavaju u raznim stvarima i slično. Kada govorimo o kreativnoj igri, vidljiva je velika snaga koncentracije, kombinatorike i dječje mašte. Dječja mašta je od velikoga značaja, ona pomaže u otkrivanju rješenja kojega se ni odrasli ne bi s

lakoćom sjetili. Dijete može biti fokusirano na igru toliko duboko da neće obratiti pozornost na svijet oko sebe, isključit će se (Nola, 2021).

Igra je neizostavni dio djetinjstva svakoga djeteta, odnosi se na veliki broj aktivnosti. Brunner (1976 prema Duran, 1995) navodi kako se fenomen igre ne može u potpunosti i nepogrešivo objediniti jednom operacionalnom definicijom. Igru te igrovne elemente proučavaju razne grane, psihologija, sociologija, pedagogija, antropologija i tako dalje. Autori čije je područje zanimanja proučavanje igre pripadaju uglavnom različitim pravcima. Zadovoljavaju se pokušavanjem definiranja i strukturiranja svojstva za razlikovanje igre od ostalih vidovnih aktivnosti, pružajući više ili manje sustavno određenje igre.

Važno je da djeca imaju osigurane uvjete za igru. Dijete putem igre razvija i iskušava svoje sposobnosti, upoznaje svijet, istražuje, procjenjuje, analizira, služi se i manipulira različitim predmetima u svrhu stvaranja nečega novoga i zanimljivoga. Ona uči kako da dijete reagira u određenim situacijama, kroz igru djece čine što žele, odnosno njome stječu samopouzdanje. Mijenja se u odnosu na dječju dob, postaje ispunjenija, bogatija, kreativnija, od samoga promatranja, samostalne i usporedne igre bez suradnje s drugom djecom dolazi do međusobne i timske suradnje (Lazar, 2007).

Djetetova urođena tendencija razvoja je stvaralaštvo. Kod stvaralaštva postoji velika zainteresiranost stvaralačkom preradom iskustva te istraživanjem i detektiranjem okoline. U sklopu divergentnih procesa mišljenja utvrđuje se kreativno ponašanje te se smatra da je sposobnost pojedinca pronalazak raznovrsnih odgovora na istu situaciju, što podrazumijeva raznolikost i autohtonost. Važnost igre za razvoj dječjih stvaralačkih potencijala naglašava veliki broj autora. Stvaralačku preradu realnoga i objektivnoga predstavlja igra, kroz nju je djetetu omogućena prilagodljiva organizacija poznatih dijelova na autentičan i inovativan način. Vezana je za razvoj fleksibilnosti i sposobnosti prepoznavanja razlika. Za vrijeme igre na djetetovo stvaralačko izražavanje utjecaj ima odgajatelj te djelotvornost komunikacije koju provodi s djetetom, uvjeti okoline, socioemocionalna klima te vrsta programa. Stvaralaštvo se povezuje uz tvrdnju koja navodi kako dijete ne posjeduje gotove, formirane ponašajne modele, već kreira zaključke i identificira svoje zakonitosti kroz skromnije iskustvo (Šagud, 2002).

5.2. Primjeri igračkaka koje potiču kreativnost kod darovitih

Igračke su djetetovi najbolji prijatelji, one mogu biti bilo što čime se dijete igra. Ne može se zamisliti djetinjstvo bez igračke. Neizostavno i ključno sredstvo u svijetu djeteta je igračka, osim veselja koja ona donosi djetetu ima i vrlo važnu ulogu u njegovome učenju i razvoju. Igre za razvijanje kreativnosti potiču djecu na razmišljanje i rješavanje problema na kreativan način. Bitno je kupiti kvalitetnu igračku, prilikom kupnje obratiti pozornost na njene specifičnosti koje su usmjerene na djetetov razvoj. Igra potiče dijete na aktivnost, suradnju, maštovitost, originalnost, snalažljivost u rješavanju problema. Nije nužno da igračke moraju biti kupovne, igračka može biti bilo koji materijal, predmet ili dio tijela (Lazar, 2007).

Didaktička sredstva i materijali, razne igračke korisni su za darovitu djecu jer pomoću njih djeca uče surađivati jedni s drugima, pomažu jedni drugima. Logički analiziraju svoja zapažanja, igračke im omogućuju evaluaciju znanja. Korisne su i za razvitak što bolje vizualne percepcije, ali i orijentacije u prostoru te još puno stvari. Također, igračke koje djeca izrade sama ili uz pomoć odgajatelja potiču još više na igru. Djeca sama smišljaju svoju igru te formiraju nove oblike istoga. Smišljajući svoju igru proizlazi djetetova kreativnost, domišljatost, originalnost, inovativnost, fleksibilnost.

Postoje mnoge igračke koje potiču kreativnost. Većina njih je nestrukturirana ili polustrukturirana, a kreativnost u igri mogu poticati i različiti materijali, poput materijala Nikitin koje su kreirali moskovski pedagozi Boris i Lena Nikitin (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008). Pomoću njih razvija se kreativnost, percepcija, koncentracija, fina motorika i psihomotorika. Namijenjeni su za djecu predškolske dobi, ali i školske dobi, roditelja, ali također se koriste i za dijagnostiku, odnosno terapiju. Polaganje i slaganje je temelj ovih igara. Njime je omogućeno vježbanje osjetilne percepcije, razvoj kreativnosti, detektiranje svojih potencijalnih talenata, spoznavanje i razvoj mentalnih sposobnosti, uživanje u neprekidnim malim uspjesima, razvoj shvaćanja brojeva, izvršavanje konkretnih zadataka te ono najvažnije usputno učenje kroz igru (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Slika 2. Igra KreativitoNikitin N9 (<https://www.idadidacta.hr/igra-kreativo-nikitin-n92702>)

Ova igra razvija vizualnu percepciju, socio-emocionalni razvoj, razvoj logičkomatematičkih vještina, jezik i govor, maštu i kreativnost. Igra se sastoji od 160 kartica gdje su prikazani pojmovi koje djeca trebaju nacrtati, objasniti ili složiti od drvenih žetona. Ovisno o zadatku koji je određen, igra se može objasniti pantomimom ili uz što više riječi.

Slika 3. Magnetni štapići (<https://www.didakticke-igracke.hr/produkt/magnetnekocke-za-malu-djecu-64-elementa-u-kutiji/>)

Ova igračka razvija mentalne sposobnosti, djecu potiče na logičko razmišljanje te se uz pomoć nje razvija dječja mašta i kreativnost. Igra se sastoji od 64 magnetna bloka različitih boja s kuglicama. Djeci pruža mogućnosti izrade različitih oblika i stvari.

Slika 4. Magnetne kocke (<https://www.grafocentar.hr/kocke-magnetske-magicne-521-702325/137725/product/>)

Ova igračka potiče razvoj dječjih motoričkih sposobnosti, dječju maštu i kreativnost. Igra se sastoji od 52 kocke raznih oblika (trokut, trapez, kvadrati) i boja pomoću kojih dijete može izrađivati razne oblike. Kroz igru djetetu je omogućeno isprobavanje novih ideja, usavršavanje fine motorike, koordiniranih pokreta oka s rukom, stjecanje novih znanja.

Slika 5. Tangram u kutiji (<https://www.idadidacta.hr/tangram-u-kutiji-84-elem-6111>)

Ova igra djecu potiče djecu na razvoj logičkih vještina, kreativnosti, matematičkih vještina te potiče na prostornu orijentaciju. Ovo je tradicionalna igra iz Japana. Navedena igra sadrži 84 geometrijske pločice u različitim bojama te sadrži ideje za slaganje. Svaki motiv mora biti izrađen od samo 7 geometrijskih pločica.

5.3. Primjeri poticanja kreativnosti i kreativnoga razmišljanja putem igara za darovite

Cilj igara za poticanje kreativnoga mišljenja je omogućavanje što većega broja ideja i mogućih rješenja na različite načine, odnosno pantomimom, crtežima, verbalno,

pokretima i slično. Jako je bitno da djeca vjeruju kako nema smiješnih, ali i netočnih odgovora.

5.3.1. Predviđanje ishoda:

1. igra: „Što bi se dogodilo da“

Ovisno o djetetovoj i odgajateljevoj kreativnosti u ovoj igri postoji bezbroj mogućnosti. Na primjer, može se djecu pitati što misle da bi se dogodilo ili njih staviti u središte radnje s previđanjem mogućega ishoda (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Primjeri:

„Što bi se dogodilo da Sunce može pričati?“

„Što bi se dogodilo da drveće hoda?“

„Što bi se dogodilo da ptice pričaju?“

„Zamisli da ono što maštaš postane stvarno. Što bi ti da... možeš pričati s likovima iz omiljenoga crtića?“

„Zamisli da ti se ostvari želja iz mašte. Što bi ti da... otpučeš u zemlju Nigdjezemsku?“

5.3.2. Što sve može biti neobično?

1. igra: „Neobične životinje ili biljke“

Djeca dobiju uputu od odgajatelja, zamišljaju kako su oni znanstvenici koji pronalaze i izmišljaju nove vrste životinja ili biljaka. Mogu spojiti prethodno poznate životinje, odnosno biljke kako bi dobili novu vrstu ili izmisliti svoje, nove vrste. Odgajatelji im mogu zadati da nacrtaju te životinje, objasne od kojih su životinja nastale, osmisle ime (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Primjeri:

1. zebtir (životinja nastala spajanjem zebre i leptira)

2. žirakodil (životinja nastala spajanjem žirafe i krokodila)

3. leprav (životinja nastala spajanjem leptira i mrava)

2. igra: „Neobična čudovišta“

Odgajatelj daje uputu djeci: „*Na našu se Zemlju spustio neobičan stranac s drugoga planeta. Ljubičasto-plavi je, ima pet nogu, žutu glavu poput lopte, usta na obje strane glave. Nacrtaj ga!*“ (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008:101). Odgajatelj predstavlja djetetu informacije o čudovištu i postavlja djeci pitanja vezana uz njega kako bi potaknuo dječje kreativno razmišljanje.

Primjeri:

„On voli sve crveno i zeleno. Nabroji sve što on voli!“

„On jede sve što je zeleno. Što mu možeš ponuditi za jelo?“

„On ne voli sve što je žuto i narančasto. Navedi sve što on ne voli!“

3. igra: „*Neobični korisni predmeti*“

Odgajatelj daje djeci da smisle te nacrtaju raznovrsne korisne predmete koristeći se različitim likovima (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Primjeri:

1. „Razmisli kakva sve mačka može biti i smisli neobične predmete u obliku mačke te nacrtaj svoje ideje.“

2. „Razmisli kakva sve riba može biti i smisli neobične predmete u obliku ribe te nacrtaj svoje ideje.“

4. igra: „*Neobične situacije*“

Odgajatelj djeci zadaje primjere nekih izokrenutih situacija, na kojima je da smisle i pokušaju nacrtati što više izokrenutih situacija (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Primjeri:

1. „Mama hrani malu bebu, a sad zamisli da mala beba hrani mamu.“

5. Igra: „*Složi priču*“

Kako bi se igra realizirala važno je odrediti temu o kojoj će se raditi u priči. Nadalje, pronaći novine te pomoću naslova, bili oni mali, srednji ili veliki, kreirati priču prema nekom slijedu. No, bitno je napomenuti da priča mora biti smisljena. Što je priča duža to je realizacija igre uspješnija (Cvetković-Lay, 2002).

5.3.3.Smišljanje neobične uporabe običnih predmeta

1. igra: „Neobična uporaba poznatih predmeta“

Odgajatelj pokaže papir s različitim predmetima te zadaje djeci zadatak da pomoću nacrtanih predmeta oni nacrtaju neobične načine kako iskoristiti te predmete (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

2. igra: „Kako iskoristiti stare i odbačene predmete?“

Štedjeti je važno, predmetima koji su dotrajali možemo pridati neku novu namjenu. Odgajatelj djeci nabroji nekoliko takvih predmeta, a na njima je da osmisle na koji način bi se mogli još upotrijebiti (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

5.3.4.Smišljanje objašnjenja za neobičnosti

1. igra: „Kako je slon dobio surlu?“

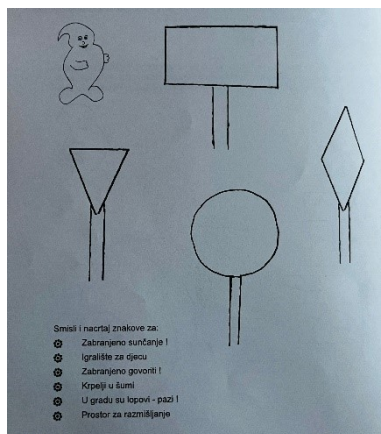
Uspješnosti ove igre pomaže ulomak iz poznate priče R. Kiplinga. Na osnovi ispričane priče na djeci je da pomoću svoje mašte osmisle nekoliko načina kako su mogli doći do nove surle te nacrtaju zamišljeno.

Ulomak iz priče započinje ovako: „Postoji jedna priča koja govori o tome kako je slon dobio surlu. Prema toj priči, nekad davno, slon je imao zdepast nos, ne veći od čizme, kojim je mogao njuškati naokolo, ali ne i podizati stvari sa zemlje. Jednoga je dana mali slonić, koji je bio iznimno radoznao, upitao krokodila što on jede za večeru. Kada se sagnuo prema rijeci da bi bolje čuo odgovor, krokodil ga je zgrabio za nos. Slijedeći upute pitona (velike zmije), slonić se svom snagom odupro o tlo i vukao natrag, a njegov nos postajao sve dulji i dulji. Tako je dobio surlu. U početku su sve životinje mislile da je surla vrlo ružna. No, kad su drugi slonovi uočili što sve mali slonić može svojom surlom učiniti i dokučiti, shvatili su da je ona vrlo zgodna i korisna. Jedan po jedan odlazili su krokodilu po svoje nove surle.“ (Cvetković Lay i Sekulić-Majurec, 2008:106).

5.3.5. Znakovi-simboli

1. igra: „Smisli oznaku“

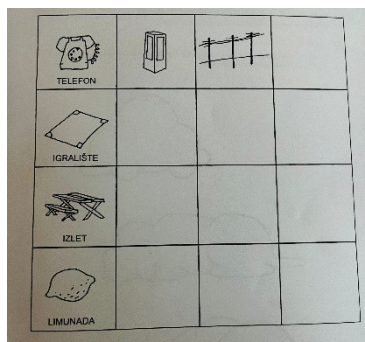
Zadatak je da djeca smisle i nacrtaju znakove za određene stvari pomoću ponuđenih znakova za zabrane i dopuštenja.

Slika 6. Smisli oznaku (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:20)

2. igra: „Simboli za razne stvari“

Zadatak za dijete je da prema zadanim primjerima oznaka za telefon, izlet, limunadu i igralište osmisli nove znakove te ih nacrtava u kvadrat.

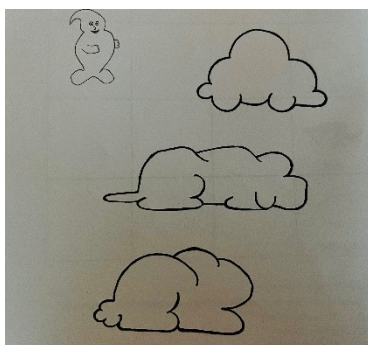

Slika 7. Simboli za razne stvari (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:21)

5.3.6.Što sve može nastati od...

1. igra: „Oblaci“

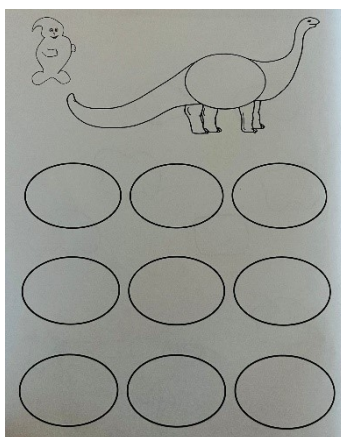
Gledajući u nebo ponekad vidimo različite likove od oblaka. Zadatak za djecu je navesti što vide u oblacima te osmisliti primjer za druge.

Slika 8. Oblaci (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:22)

2. igra: „Dinosaurova jaja“

Djeca od dinosaurovih jaja moraju smisliti što više raznovrsnih stvari.

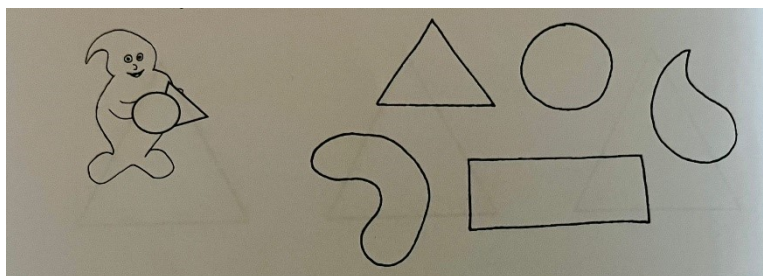

Slika 9. Dinosaurova jaja (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:24)

5.3.7. Neobične kombinacije

1. igra: „Oblici“

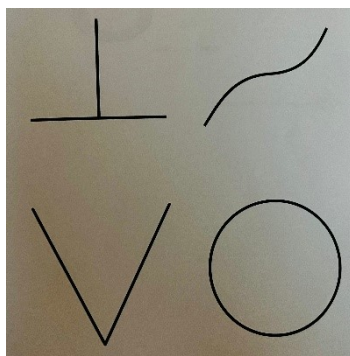
Djeci su ponuđeni različiti oblici: trokut, krug, kvadrat, crta, kapljica i slično. Pitanje glasi: „Što sve možeš učiti s tim oblicima? Smisli i nacrtaj!“

Slika 10. Oblici (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:26)

2. igra: „Što sve možeš učiniti s ovim crtama?“

Djeca imaju ponuđene različite crte. Moraju biti maštoviti i smisliti nešto originalno.

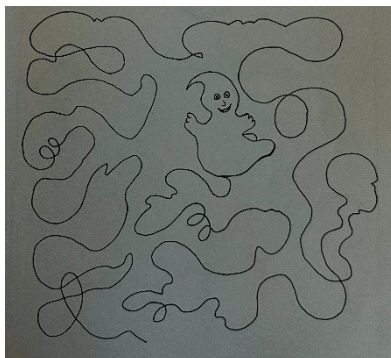

Slika 11. Što možeš učiniti s ovim crtama? (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:29)

5.3.8. Dopunjavanje crteža

1. igra: „Dobri kućni duh se izgubio - dovrši sliku!“

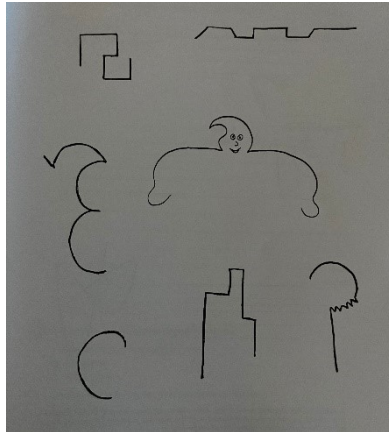
Dobri kućni duh krenuo je na putovanje kako bi upoznao svojega novoga prijatelja, ali nalazi se usred zapetljanih čudnih šara. Zadatak je pomoći pronaći što više oblika u ovim šarama te napraviti sliku koja pokazuje gdje se našao duh. Kako bi se lakše otkrilo gdje se duh nalazi mogu se pronaći i životinje, drveća, prometni znakovi i slično.

Slika 12. Dobri kućni duh se izgubio - dovrši sliku (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:31)

2. igra: „Skriveno u magli“

Dobri kućni duh nalazi se u magli i ne vidi cijeli predmet već jedan dio. Traži pomoć kako bi otkrio koji su predmeti skriveni u magli. Zadatak je nacrtati predmete sa što više detalja kako bi magla nestala.

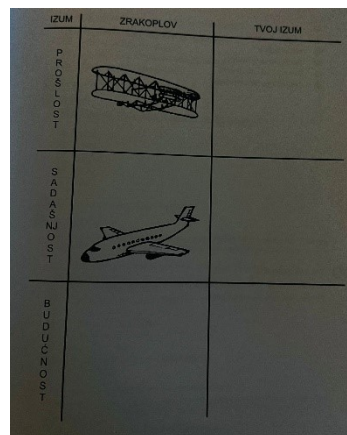

Slika 13. Skriveno u magli (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:33)

5.3.9. Maštovitost-fantazija

1. igra: „Izumi budućnost“

Zadatak djece je da nacrtaju kako će pojedini izumi izgledati u budućnosti.

Slika 14. Izumi budućnosti (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004:59)

5.4. Razvoj kreativnoga mišljenja pokretom za darovite

Cilj ovih igara je pokretanje psihomotorne ekspresije i kreativnih procesa, poboljšanja sposobnosti, odnosno emocionalne inteligencije. Sačinjene su od niza „situacijskih kartica“ koje se rješavaju pomoću pokreta, drugim riječima, upotrebom kreativnoga i divergentnoga mišljenja te uživljanja u samu situaciju koja je zadana. Vrlo su korisne za razvoj neverbalne komunikacije (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

Torranceovim istraživanjima izražavanja kreativnosti kroz pokret utemeljene su igre (Eberle, 1986 prema Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008). Pomoću njih dijete ima mogućnost izražavanja kroz kreativni pokret, uživljanja u ulogu, pokret „jezikom tijela“, iskazivanja trenutačnih osjećaja i složenijih čuvstva, originalnošću ideja te sudjelovanjem u skupnim aktivnostima prilikom rješavanja problema. Prilikom početka igre važno je stvoriti ugodnu atmosferu, napomenuti djeci kako je igra namijenjena za zabavu i učenje, a ne za podsmijeh i ruganje.

1. igra: „Učini to“

Odgajatelj daje djeci različite scene, njima poznate koje uz snalažljivost i dosjetljivost moraju dočarati pokretom.

Primjeri:

1. „Vozi romobil!“
2. „Sviraj gitaru!“
3. „Žongliraj s lopticama!“
4. „Hodaj kao na modnoj pisti!“

2. igra: „Pokaži to“

Djeca pomoću pokreta prikazuju uglavnom poznate situacije .

1. „Pokaži kako uzbudljivo gledaš crtani film.“
2. „Pokaži kako hodaš bos po kamenitoj površini.“
3. „Pokaži kako hodaš kao pingvin.“

3. igra: „Budi kao“

Djeca iskazuju svoju kreativnost uživljanjem u ulogu kako bi dočarali određenu situaciju u kojoj se nalaze.

Primjeri:

1. „Budi kao slovo K.“

2. „Budi kao mikser za kolače.“
3. „Budi kao koka koja je snijela jaje.“

5.5. Kreativno rješavanje problema za darovite

Dijete prolazi kroz nekoliko stadija nužnih za razvijanje kreativnoga rješavanja problema da bi razvilo sposobnost kritičkoga mišljenja. „Dijete mora:

1. *prikupiti i razmotriti činjenice;*
2. *uočiti/otkriti problem;*
3. *imati ideje kako riješiti problem;*
4. *razmotriti moguća rješenja;*
5. *vrednovati posljedice mogućih rješenja;*
6. *odabrati i prosuditi konačno rješenje“* (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008:111).

Kreativno rješavanje problema vrlo je važno jer se njime postiže prilagodba djeteta u rješavanju određenih situacija koje dovode do rješenja određenoga problema. Također, pridonosi uvažavanju mišljenja drugih, socijalnom i čuvstvenom sazrijevanju. Postiže se poticanje spoznajnoga razvoja. (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

1. *igra: „Kako nahraniti guštera?“*

Odgajatelj navedenu igru započinje kroz priču, na primjer: „Čitajući novine u rubrici „Pisma čitatelja“ nalazi se nekoliko zanimljivih pisama. Kako bi riješili svoje probleme čitatelji su upitali za savjet preko novina.“ Pismo odgajatelj odabire sam ili pomoću djece.

„Dragi Savjetniče! Imam ljubimca guštera koji se zove Rosko. Jako je drag, ali jede samo muhe i crviće. Nahranio sam ga dosad sa svim muhama i crvićima koje sam mogao pronaći u svome susjedstvu. Otišao sam i u dućan, ali one ne prodaju muhe i crviće. Kako da nađem dovoljno hrane za moga Roska? Bojim se da će umrijeti od gladi, ako uskoro ne pronađem nešto hrane za njega. Potpis: Očajni“ (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec 2008:112-113).

Zadatak djece je da odrede što je srž problema kako bi ga riješili, što još mogu koristiti, odnosno na djetetu je da pronađe prijedlog te da od svih dobivenih prijedloga pronađu konačno rješenje kako bi čitatelju odgovorili na pismo (Cvetković-Lay i SekulićMajurec, 2008).

2. igra: „Gdje sakriti medu?“

Kao što je navedeno u prethodnoj igri, odgajatelj igru započinje kroz priču te pismo odgajatelj odabire sam ili pomoću djece.

„Dragi Savjetniče. Kupio/la sam sestri za rođendan medu u prirodnoj veličini (velikoga!). Sutra će mi ga dopremiti iz dućana, a sestrin rođendan je tek idući tjedan. Ne znam gdje da ga sakrijem za tako dugo vrijeme.

Moja je sestra veliko „njuškalo“ i bojim se da će ga pronaći ako ga jednostavno uguram ispod moga kreveta. Treba mi neko dobro mjesto za skrivanje, gdje se ona neće sjetiti pogledati. Molim te, pomози mi! Potpis: Bobo“ (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec 2008:113).

Zadatak djece je da daju svoje primjere rješenja, odgajatelj ih zapisuje ili ako djeca znaju sama pisati mogu sami napisati prijedloge te ih staviti u kuvertu te poslati na adresu čitatelja. Djeci je važno napomenuti kako će sve prijedloge rješenja problema Bobo cijiniti (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec, 2008).

3. igra: „Kako ga zadržati?“

Poticaj za rješavanje problema glasi ovako:

„Zečica tvoga dobrog prijatelja upravo je dobila mlade. On ti je ponudio jednoga zečića besplatno. Ti ga jako želiš, ali nisi siguran da bi ti roditelji dopustili da ga zadržiš.“ (Cvetković-Lay i Sekulić-Majurec 2008:114).

Dječji zadatak je da nabroji što sve može reći roditeljima kako bi ih uvjerali da im dozvole da zadrže zeku te da nabroje što bi sve roditelji mogli reći njima kako bi ih razuvjerali o držanju kućnoga ljubimca u kući. Igra se može implementirati u različitim životnim situacijama u kojima dijete treba uz odgajateljevu pomoć nabrojiti što više argumenata „za“ i „protiv“ te kritički odabrati najbolje rješenje (Cvetković-Lay i SekulićMajurec, 2008).

5.6. Kreativne igre rukama

1. Igra: „Kula“

Kako bi se ova igra realizirala potrebne su stare novine i škare, druga pomagala poput ljepljivih traka, spajalica i sličnih nisu dopuštena. Zadatak ove kreativne igre je napraviti što višu kulu od novina. Ona mora biti što stabilnija kako bi barem jedan sat stajala u normalnim sobnim uvjetima. No, nije dopušteno redanje novina jednih na druge (Cvetković-Lay, 2002).

2. Igra: „Nacrtaj“

Djeci se ponudi lista određenih tema, odnosno zadataka. Bitno je da dijete riješi određeni problem kroz crtež. Ponuđene teme mogu biti na primjer: „Kako bi izvagao slona?“, „Smisli novi način pranja prozora na visokim zgradama!“ i slično. Nakon dovršenoga crteža treba razgovarati, tražiti dodatna objašnjenja uz pitanja: „Što je to?“, „Kako to još možemo napraviti?“, „Za što ovo služi?“ i slično (Cvetković-Lay, 2002).

Navedene igre omogućuju poticanje kreativnosti kod darovite djece. Njima djeca iskazuju bujnu maštu, znatiželju za istraživanjem i rješavanjem nekoga problema. Mogu biti pokazatelji kreativnosti darovite djece u likovnome, scenskome izražavanju. Darovito dijete će s lakoćom riješiti navedene igre, odnosno brže i bolje će doći do odgovora u odnosu na ostalu djecu. Do izražaja dolazi djetetova snalažljivost, brzina, spretnost, domišljatost.

5.7. Ostale igre

1. Igra: „Smisli novu brojalicu“

Odgajatelj djecu uputi kako da smisle brojalicu, a u nastavku slijedi nekoliko primjera na koji način i uz pomoću čega djeca mogu smisliti brojalicu. Djeca mogu sastaviti brojalicu od besmislenih riječi koje su kratke i zvučne, na primjer cin-cin. Preokretanjem pravih riječi dobivaju neobične besmislene riječi koje mogu iskoristiti, na primjer gol → log ili sad → das. Mogu izabrati najljepše i zvučne riječi pomoću kojih mogu opisati zvuk ili šum. Brojalicu također mogu smisliti uz pomoć melodije, naglih prekida i ritma, a za to će im biti potrebno puno kratkih riječi koje mogu

preokrenuti i posložiti zajedno. Rastavljanjem riječi na dijelove te upotrebom suprotnosti i rime, također mogu izmisliti brojalicu. Dijete može izmisliti različite načine brojanja brojalice, odnosno brojalica se može izvoditi pomoću okretanja lica ili leđa, skrivanjem prstiju, pomoću ruku, mijenjanjem položaja tijela i slično (Bilopavlović, Čudina-Obradović, Ladika, Šušković-Stipanović, 2001).

2. Igra: „Priča u bojama“

Zadatak je da više djece zajedničkim snagama izmisli priču koja mora biti obojana u više različitih boja ili samo jednoj. Bilo kojim odabranim načinom, sve radnje, svi predmeti, sva mjesta, svi likovi, raspoloženja koja na trenutak kroz priču oživljavaju bit će „obojana“ (Bilopavlović, Čudina-Obradović, Ladika, Šušković-Stipanović, 2001).

Primjeri:

„U crvenoj šumi crvenoga hrasta crveno je živjela crvena vjeverica.“

„Svakoga plavoga dana ona je zeleno skakala s zelene grane na zelenu granu, crveno skupljala žute lješnjake i druge žute plodove te crvene šume.“

3. Igra: „Drugачije, a isto“

Zadatak djeteta je da premetanjem riječi u rečenici stvori novu rečenicu u kojoj se mijenja samo redosljed riječi (Bilopavlović, Čudina-Obradović, Ladika, Šušković-Stipanović, 2001).

Primjer:

„U moru se hobotnica susrela s ribom.“

„Susrela se riba u moru s hobotnicom.“

„S ribom se susrela hobotnica u moru.“

4. Igra: „Putujemo, putujemo“

Zadatak djece je da zamisle kako se voze nekim prijevoznim sredstvom, nama poznatim ili može biti izmišljeno. Pomoću stolice, svako dijete mora bez riječi pokazati o kojemu je prijevoznom sredstvu riječ, dok preostali moraju pogoditi

prema gestikulacijama i ponašanju na zamišljenome putovanju o kojemu prijevoznom sredstvu je riječ. Igra započinje tako što dijete „ulazi„ u svoje prijevozno sredstvo, a završava kad stiže na „odredište“. Na putovanje djeca mogu krenuti na primjer: vlakom, biciklom, balonom, raketom, zmajem ili sličnim (Bilopavlović, Čudina-Obradović, Ladika, Šušković-Stipanović, 2001).

5. Igra : „ Čarobni predmeti“

Djeca zamisle da posjeduju čaroban predmet pomoću kojega se događaju impresivne stvari i nevjerojatne pojave, a može dovesti do transformacija i izvanrednih situacija (Bilopavlović, Čudina-Obradović, Ladika, Šušković-Stipanović, 2001).

Primjer:

„Kišobran nastaje kada se njime udari u pod, počinje sam letjeti i štititi djecu od nevremena, pretvara se u štap za hodanje, mijenja dizajn od jednobojnoga do raznovrsnih motiva poput jednoroga, princeza, nogometnog terena, automobila, mijenja se veličina od malenoga do velikoga...“

6. Igra: „Crtež do crteža“

Dijete mora napraviti najmanje 10 crteža. Kad svi crteži budu gotovi, dijete izabire redoslijed kojim će ih posložiti. Prema poredanim crtežima dobit redoslijed priče koje će dijete ispričati (Bilopavlović, Čudina-Obradović, Ladika, Šušković-Stipanović, 2001).

7. Igra: „Crtam i stvaram priču“

Djetetu se ponudi tek započeti crtež, odnosno dobit će list papira na kojemu je nacrtan jedan element. Preostali prazni prostor dijete ispunjava samo te će objasniti koje je značenje nacrtanoga u priči. Nastat će ilustrirana priča pomoću crtanja i riječi (Bilopavlović, Čudina-Obradović, Ladika, Šušković-Stipanović, 2001).

6. ZAKLJUČAK

Darovitost je složeni kompleks o kojoj postoji puno definicija i različito je shvaćena. Govori o izvrsnim rezultatima koje postižu djeca u različitim područjima zanimanja. Područje koje obuhvaća darovitost predškolskoga djeteta dijeli se na socijalno/interpersonalno područje, glazbeno/ritmičko, verbalno/lingvističko područje, tjelesno/kinestetičko područje i logičko/matematičko područje. Na njezin razvoj utječe puno faktora uz različite okolnosti. Darovita djeca razlikuju se od vršnjaka jer oni neki problem rješavaju bolje, brže, uspješnije, više te kreativnije. Vrlo su ustrajni u svome naumu, istražuju, vještiji su, posjeduju veliku koncentraciju i pažnju za polje interesa. Važno je da se darovito dijete prepozna što ranije kako bi se pružio adekvatni razvoj potencijala.

Sama kreativnost jedna je od složenijih pojmova koju različiti autori shvaćaju drugačije. U najranijoj dobi dijete iskazuje kreativnost i treba je poticati kako bi dijete razvijalo svoju maštu, inovativnost, originalnost te aktivno istraživanje okoline koja ga okružuje. Svojim znanjem i umijećem darovita djeca imaju veliki doprinos društvu. Darovitu djecu treba podupirati u idejama, ne smije se sputavati i gušiti njihova kreativnost, treba ih ohrabrivati, potaknuti na razmišljanje te daljnje istraživanje. Odgajatelji u odgojno-obrazovnim skupinama imaju veliku ulogu u tome kao i obitelji djeteta. Često darovita djeca znaju biti neshvaćena od strane svojih vršnjaka, no odgajatelj je taj koji mora reagirati te omogućiti djetetu adekvatne oblike rada za međusobnu suradnju s vršnjacima. Najvažnije je da se djeca osjećaju ugodno, prihvaćeno, cijenjeno u društvu. Potrebno se educirati o osobinama darovitih, prepoznavanju i radu s darovitom djecom te njihovim potrebama kako bi se pružila što kvalitetnija poticajna skrb, točnije primjereni oblici rada. O darovitoj djeci i radu s njima govori se vrlo malo. Vrlo su značajni te ih treba poticati kako bi ostvarivali što bolje rezultate. Darovita djeca veliki su sanjari, oni svijet gledaju na svoj način.

LITERATURA

1. Bilopavlović, T., Čudina-Obradović, M., Ladika, Z., Šušković Stipanović, R. (2001); *Dosadno mi je – što da radim. Priručnik za razvijanje dječje kreativnosti*. Zagreb: Školska knjiga
2. Crljen, M. i Polić, R. (2006); *Briga za nadarenu djecu*. *Metodički ogledi*, 13 (1), 137-147. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/4370> (Pristupljeno: 8. srpnja 2024.)
3. Cvetković-Lay, J., Sekulić Majurec, A. (2008); *Darovito je, što ću s njim?*, 2. izdanje, Zagreb: Alinea
4. Cvetković-Lay, J. (2002); *Darovito je, što ću sa sobom?*, Zagreb: Alinea
5. Cvetković-Lay, J. (2022); *Darovitost i kreativnost u razvojnoj dobi djetinjstva*. *Napredak*, 163 (3 - 4), 305-323. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/287432> (Pristupljeno: 8. srpnja 2024.)
6. Cvetković-Lay, J. (2002); *Ja hoću i mogu više*, 2. izdanje, Zagreb: Alinea
7. Cvetković-Lay, J., i sur., (2008); *Priručnik za odgoj i obrazovanje darovite djece predškolske dobi*. Zagreb: Alinea
8. Cvetković-Lay, J., Pečjak V. (2004); *Možeš i drugačije*, Zagreb: Alinea
9. Čudina-Obradović, M. (1990); *Nadarenost – razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*, Zagreb: Školska knjiga
10. diferencijacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 31.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/diferencijacija>>.
11. Duran, M., (1995); *Dijete i igra*, Jastrebarsko: Naklada Slap
12. Galbraith, J. (2007); *Kako prepoznati darovito dijete*, Zagreb: Veble commerce
13. Huzjak, M. (2006); *DAROVITOST, TALENT I KREATIVNOST U ODGOJNOM PROCESU*. *Odgojne znanosti*, 8 (1(11)), 289-300. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/26205> (Pristupljeno: 8. srpnja 2024.)
14. Nepoznat autor (Online) Stanford-Binet test inteligencije, <https://www.encyclopedia.com/medicine/psychology/psychology-and-https://www.encyclopedia.com/medicine/psychology/psychology-and->

[psychiatry/stanford-binet-intelligence-scale](#)[psychiatry/stanford-binet-intelligence-scale](#) (Pristupljeno: 8. srpnja 2024.)

15. Nola, D. (2021); *Dijete, igra i stvaralaštvo*, Zagreb: Novi redak
16. Slunjski, E. (2013); *Kako djetetu pomoći da ... (p)ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti: priručnik za roditelje, odgajatelje i učitelje*. Zagreb: Element.
17. Šagud, M., (2002); *Odgajatelj u dječjoj igri*, Zagreb: Školske novine
18. Winner, E., (2005); *Darovita djeca - mitovi i stvarnost*, Lekenik: Ostvarenje d.o.o
19. Yahnke Walker, S. (2007); *Darovita djeca vodič za roditelje i odgojitelje, Kako razumijeti, podržati i potaknuti vaše darovito dijete*, Zagreb: Veble commerce

PRILOZI:

Tablica 1. Razlike između bistrog i darovitog djeteta (Cvetković-Lay, Sekulić Majurec, 2008:34)

Slika 1. Troprstenasta definicija darovitosti (Renzulli, Reis, 1985. prema Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, 2008.)

Slika 2. Igra KreativnoNikitin N9 (<https://www.idadidacta.hr/igra-kreativo-nikitin-n9-2702>)

Slika 3. Magnetni štapići (<https://www.didakticke-igracke.hr/produkt/magnetne-kockeza-malu-djecu-64-elementa-u-kutiji/>)

Slika 4. Magnetne kocke (<https://www.grafocentar.hr/kocke-magnetske-magicne-521-702325/137725/product/>)

Slika 5. Tangram u kutiji (<https://www.idadidacta.hr/tangram-u-kutiji-84-elem-6111>)

Slika 6. Smisli oznaku (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:20)

Slika 7. Simboli za razne stvari (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:21)

Slika 8. Oblaci (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:22)

Slika 9. Dinosaurova jaja (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:24)

Slika 10. Oblici (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:26)

Slika 11. Što možeš učiniti s ovim crtama? (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:29)

Slika 12. Dobri kućni duh se izgubio - dovrši sliku (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:31)

Slika 13. Skriveno u magli (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:33)

Slika 14. Izumi budućnosti (Cvetković-Lay, Pečjak, 2004:59)

SAŽETAK

U ovome završnome radu govori se o poticanju kreativnosti kod darovite djece. U radu se raspravlja o tome tko je darovito dijete, kakav je odnos obitelji i okoline prema njemu te pojašnjenje same darovitosti. Daroviti pojedinci za razliku od svojih vršnjaka puno stvari naprave bolje, uspješnije, brže i prije te su samim time i rezultati veći i puno uspješniji, odnosno postižu natprosječne rezultate. Svoju visoke sposobnosti mogu izražavati u jednome ili više područja. Radom se nastoji naglasiti važnost ranoga prepoznavanja i otkrivanja darovitosti, podrške od strane odgajatelja i obitelji. Zadaća svih u djetetovoj okolini: obitelji, odgajatelja, prijatelja, stručnjaka je da potiču darovito dijete, da ga ohrabruju, budu oslonac i „vjetar u leđa“. Naglašavaju se osobine i specifičnosti koje djeca posjeduju te faktori koji utječu na njih. Djeca su pomoću svoga znanja, sposobnosti i kreativnosti od velikoga značaja u društvu. Uloženi trud, vjera u darovite i njihove mogućnosti imaju veliki značaj u budućnosti. Nadalje, spominje se kako su igra i igračke neizostavni dio djetinjstva te se ukazuje njihova važnost za razvoj logičkoga razmišljanja, poticanje govora, razvoja mašte i kreativnosti te snalažljivosti u prostoru. Pomoću njih dijete stječe važne kompetencije za daljnji razvoj. U radu su prikazane igre i aktivnosti kojima se potiče kreativnost. Najbitnije je odabrati kvalitetne, motivirajuće, inspirirajuće igre i aktivnosti kako bi se dječja kreativnost, maštovitost i originalnost razvijala. Najvažnije je da su u skladu s dječjim mogućnostima te njihovim potrebama.

Ključne riječi: darovitost, darovito dijete, kreativnost, odgajatelj, aktivnosti u vrtiću, igračke

SUMMARY

This bachelor thesis is about encouraging creativity in gifted children. The thesis talks about who is a gifted child, what is the attitude of the family and environment towards him and the explanation of giftedness itself. Gifted individuals, in contrast to their peers, do many things better, more successfully, faster and sooner, and therefore the results are greater and much more successful, that is, they achieve above-average results. They can express their high abilities in one or more areas. The bachelor thesis

tries to emphasize the importance of early recognition and discovery of giftedness, the support of educators and families. The task of everyone around the child, family, educators, friends, professionals is to encourage a gifted child, encourage him, be his support and "wind at his back". The characteristics and specificities that children possess and the factors that affect them are emphasized. Children have a great importance in society with their knowledge, abilities and creativity. Invested effort, faith in the gifted and their possibilities have great importance in the future. Furthermore, it is mentioned that games and toys are an indispensable part of childhood, and their importance for the development of logical thinking, the stimulation of speech, the development of imagination and creativity, and resourcefulness in space is indicated. With their help, the child acquires important competencies for further development. The paper presents games and activities that stimulate creativity. The most important thing is to choose quality, motivating, inspiring games and activities in order to develop creativity, imagination and originality in children. The most important thing is that they are in accordance with the child's capabilities and their needs.

Keywords: giftedness, giftednesschild, creativity, educator, activitiesinkindergarten, toys